

19 MAYIS

SAMSUN KÜLTÜR DERGİSİ

19 uncu Yıla Girerken	19 MAYIS
Atatürk ve İnkılâp	M. DOBADA
Cumhuriyet Maarifinin Ana Çizgilerinden	K. ÇAĞAL
Bir Kaçı	
Cumhuriyetimiz 19 Yaşında	E. HEKİMGİL
Dil Bilsisi ve Gramer Terimleri	F. ANKARA
Toprak ! Toprak ! (Şiir)	TEVETOĞLU
Cumhuriyet Rejiminde Ziraat Politikası	S. COŞKUN
Vatan İçin (Şiir)	H. CAN
Tarih Anlamına Dair	B. DEDEKORKUT
Oğlum Benden İyi Okur, İyi Yazar	F. A.
Çuh Gediği ve Bir Hatıra	M. CURA
Cumhuriyet İnkılâbımız	İ. ÖZGEN
Kaval Sesinde Hıçkırık	N. ULUSOY
Herodot Tarihi	K. DİLCİMEN
Herodotun Rawlinsonu Münasebetiyle	Ö. ORHON
Dergiler	19 MAYIS
Halkevi Haberleri	19 MAYIS
19 Mayıs'a Yazı Göndermek İstiyenlerle	19 MAYIS
Bir Konuşma	

Sayı : 60

Samsun Halkevi Adına
iki ayda bir çıkar

29 B. Teşrin
1 9 4 2

9 MAYIS

Kültür Dergisi

Samsun Halkevi Adına
iki ayda bir çıkar

Kit : 5

29 B. Teşrin 1942

Sayı : 60

19 uncu YILA GİRERKEN

ÜNYADA, kan ve ateş içinde, bir kaynaşma ve boğuşma sürüp gider. n sulhçu bir millet olarak «Cumhuri- t» e kavuştuğumuz günün 19 uncu yıl nümünü kutluyoruz.

Her yıl dönümünde, eriştiğimiz bir kikatın, milletçe paylaşılan yurt se- si, millet birliği hakikatının kıvancı n e coşuyoruz. Şimdi, 1923 yılında oğan oğullarımız askerlik, kızlarımız elinlik çağındadırlar.

Sınırlarda nöbet bekliyen delikan - dan yuvasında beşik salhyan tazeye ve tahsil çağının her basamağında yarın için hazırlık yapan mektepliye kadar vücutca kuvvetli, ruhca atılgan sağlam bir Cumhuriyet nesli yurt hizmetindedir.

Vatan ve millet bilgisini, sevgisini her bilginin her sevginin başında ta - rıyan «Vatanseverliğin ahlâkın başında eldigine» inanan bir gençliğin yurt ekçiliğinin tek temeli olduğunu bili - oruz. Başımızda bulunan Şefimiz her arsatta bu büyük öğüdü ile bu inam kuvvetlendiriyor.

İstiklâlini, hürriyetini, namusunu, şerefini her kıymetin üstünde tutan bir milletin, Türk milletin çocukları bu öğütle besleniyor. Tarih boyunca, dillerde dolaşan, vicdanlarda yaşayan kahramanlıklar yapan bir soyun evlât - arı olmanın gururunu taşıyan bizler vazifelerimizin neler olduğunu da anhyoruz.

19 yılın başarı dolu olaylarını, bizi bu muvaffakiyetlere götüren sebepleri biliyor; son dünya boğuşmasında dip diri ayakta kalmanın sırlarını da göz - den kaçırmıyoruz.

Milyonluk orduların nasıl yenildik - lerini, kendisini kayıtsız eğlencelere kaptıran milletlerin nasıl çöktüğünü, boş ve faydasız zevklerin peşinden koşan gençliğin nasıl uçuruma yuvar - landığını gördük.

İnsanlığın şu karanlık günlerinde 29 İlkteşrinin mânasını daha iyi kav - rıyoruz. Bu kavrayış, sezişle yurt hiz - metinde ölenlerin şerefli adları gönül - lerimizde yaşıyor ve daima yaşıyacak.

Geçmişte mertliğin, kahramanlığın ün salmış eski kavga erlerinin şanlı hatıralarına eğilirken 19 yılın kuca - ğında gelişmiş Cumhuriyet neslinin sesini işitir gibi oluyoruz :

«Hasta çocuğunun üstündeki yor - gamı ıslanmasın diye, kağınsı ile taşı - dığı mermiye saran Türk anasının yetiştirdiği bizler yurt için hiç ölümden kaçarmıyız ?»

Hergün daha diri, daha sağlam, daha ileri olan ve 19 yaşını dolduran Ata armağanı Cumhuriyetimizi İnönü - müzün emrinde bizden sonrakilere yüz akı ile devretmek vazifesini kutlu bir armağan diye omuzlarımızda taşıyoruz..

Canlarımızı bu yurda adak verdik. «Muhtaç olduğumuz kudret damarlarımız daki asil kanda mevcuttur.» 19 Mayıs

ATATÜRK ve İNKILÂP

«İnkılâbımız Türkiyenin asırlar için saadetini kâfîdir. Bize düşen, onu idrâk ve takdir ederek çalışmaktır. Hukuku medeniyede, hukuku ailede takip edeceğimiz yol ancak medeniyet yolu olacaktır.» [1924]

Mehmed DOBADA
Öğretmen

DÜNYA medeniyeti, bir kızıl alev sütunu halinde yarıp kül olurken, mesut Türkiye, silâh elde nöbet beklemektedir. Bu saadete tarih boyunca ilk defa kavuşmuş bulunuyoruz. İm-kân mı vardığı, iki devlet tutuşunda, Türkiye ona seyirci kalsın; veyahut seyirci bıraksınlar! Bu saadeti şüphesiz MUSTAFA KEMAL ve onun yarattığı inkılâba borçluyuz.

Bütün dikkatimizle, bütün enerji-mizle yukardaki satırları okuyalım: Büyük kahraman, Cumhuriyetin ilâ-nından bir sene sonra, inkılâbımızın Türkiyenin asırlar için saadetini temin ettiğini söylüyor. Bunu söylerken, şüphesiz, dayandığı bir nokta vardı. O nokta, inkılâba başlarken bile gü-vendığı ve asâletine inandığı hakiki Türk milleti idi.

«Anadoluya geçmekteki maksadım, anadolunun ortasında ve Türk milletinin kütleli azimesi içinde Türk milletinin seciyesine ve sarsılmaz azim ve imanına istinat etmek idi».

«Benim için en büyük noktai siyanet ve menbaî şefaât milletimin sinesidir».

«Her türlü muvaffakiyetin ve her nevi kuvvetin, kudretin menbaî hakikisi milletin kendisi olduğuna kanaatım

vardır». İşte bu kanaat ve inandır ki, onu her attığı adımda muvaffak kıldı ve sarsılmaz Türk inkılâbının temellerini kurdu. Mustafa Kemal bir çokları gibi artık işin bittiğine kani değildi. 1923 te söylediği şu düsturu hatırlıyalım:

«Zaferin vasıtası yalnız kılınçtan ibaret kalan bir millet, birgün girdiği yerden koğulur, terzil edilir, sefil ve perişan olur. Öyle milletlerin sefaleti, perişanlığı o kadar azim ve elîm olur ki kendi memleketinde bile mahkûm ve esir kalabilir». İşte bu ölmez sözle eski tarihimizi gö-müyor, yepyeni bir tarih açıyorduk. Çünkü, bu zamana kadar Türkün, kılınçının zaferinden sonra, mestolmuş bir şekilde istirahatata çekildiğini gör-yoruz.

«Hakiki zafer, muharebe meydanla-rında muvaffak olmak değil, asıl zafer-deki muvaffakiyetlerin menabiini kuvvetlendirmek, milleti yükseltmektir». Bunun içindir ki asıl zafer şimdi baş-lıyordu. Yapılacak işler birbirinden mü-him ve çoktu. Türk harsı, Türk içtimâ-biyesi, mali ve iktisadî vaziyet velhasıl bütün idare organları baştan başa islâha değil inkılâba muhtaçtı. Bütün cem'i teşekkülleri muasır mede-niyetin icap ettirdiği şekle sokmak için

büyük bir cesaret ve metanetle işe girişti.

Eğer milletimizin ekseriyeti azimesi çiftçi olmasa idi bu gün dünya yüzünde bulun-muyacaktık.» sözüyle inkılâbımızın başa-rılmasında çiftçilerimizin çok büyük rolü olduğunu açıklamıştır. «Kılınçla fütühat yapanlar, sapanla fütühat yapan-lara mağlup olmaya, binnetice terkî mevki etmeğe mecburdurlar.» «Kılınç ve sapan bu iki fatihten bir-ncisi ikincisine daima mağlup olmuştur.» Bu görüşle de bu milletin evvelâ toprağa bağlanması lü-zumunu duymuş ve modern zirai kal-kınmayı yapmıştır.

«İstiklâlin tamamıyeti ancak istiklâlî malî ile mümkündür». Siyasî, askerî mu-vaffakiyetler ne kadar büyük olursa olsun lar, iktisadî muzafferiyetler ile tetviç edil-mezse kazanılan zaferler payidar olamaz,, Bilhassa bu fikir olagelen Osmanlı maliye ve iktisat sistemi bir hiç mev-kiine düşüyordu. Zaten maliye ve iktisat sistemi diye bir şeye rastlamı-yoruz. Memleketin harabisine sebep olan malî ve iktisadî vaziyeti de inkılâ-ba has bir şekilde düzenlemiştir. Bil-hassa memleketin servetini bir sülûk gibi emen ve büyük milletlere koz teşkil eden kapitilâsyonların kaldırıl-ması ile bu memleket değeri biçilmi-yecek bir gelişime kavuşmuştur. Artık asırlardır Türkün bağlanan kolları çözülmüştür.

«Hukukta idarei maslahat ve hurafe-lere merbutiyet, milletleri uyandırmak-tan men eden en ağır bir kâbustur.» Bu memleketin başına gelen belâların kanunsuzluktan ve dinden geldiğini bi-len ve o devri yaşayan büyük önder derhal modenî kanunu memleketin en

kuytu yerlerine kadar sokmuştur. Bil-hassa din ve devlet işlerini ayırmış, dini tamamen vicdanî bir mesele ha-line koymuş, san'at vadisinde büyük zararı dokunan, ilmi kendine alet eden bu müesseyi islâh etmiştir.

«Dünyada her şey için, maddiyat için maneviyat için, hayat için muvaffakiyet için en hakikî mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaj-lettir, cehalettir, dalâlettir.» «Dünyanın her tarafında muallimler, cemiyeti beşe-riyenin en fedakâr ve muhterem unsur-larıdır.»

600 senelik Osmanlı tarihinde din çerçevesini aşmayan ilim ve fen, niha-yet medrese divarlarında aksi seda yapmış ve bu suretle Türk dehaları bu köhne ağ içerisine hapsedilmişti. Artık maddî ve manevî bütün kültür alanı Türk gencinin önüne serilmiştir. Burada Türk gencine düşen vazife bu yolda geç kalmış milletini tezden yük-seltmek için bütün varlığıyla çalışmaktır.

Bu kültür inkılâbının tek taraflı olma-ması içinde peçeli, her haktan mahrum köle ve esir, bütün tabii haklardan sıy-rılmış Türk kadınına, en medenî mil-letlere bile nasip olmıyan, haklar ve-rilmiştir. Bu gün Türk kadını serbesttir, bu gün Türk kadını adalet dağıtıyor, bu gün Türk kadını milleti temsil edi-yor ve bu gün Türk kadını doktordur, alimdir.

«Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz»

«Sanatsız kalan bir milletin hayat da-marlarından biri kopmuş demektir»

Şimdiye kadar sanatın değerini bu kadar mükemmel anlatanı göremiyoruz. Türk istidadı resim, heykeltıraş, müzik ve diğer sanat sahalarında dinin « gü-

nah » emri altında paslanıp kalmıştı. Türk Atası bu yolda da Türk gençlerine sanatın karanlık kapısını açmıştır. Geçmiş pek genç olan bu alanda şimdiden parlayan yıldızlarımıza rastlıyoruz.

„Medeniyetin bugünkü vesaitini hatta bugünkü fikriyatını demir yolu haricinde intişar ettirebilmek müteassirdir. Demir yolu refah ve umran yoludur”.

Kafkas cephesinden Çanakkaleye hareket eden bir alaydan üç ay sonra eser kalmıyor, herhangi bir hükümet haberi, halk haberleşmesi aylardan sonra vakıtsız yerine ulaşıyordu. Şimşek hızıyla memleket «Demir ağlarla» örüldü. Osmanlı münakalesindeki ay, Türk inkılâbından sonra gün olmuştur.

Memleketi „Muasır medeniyet seviyesinin üstüne” çıkarmayı düşünen kurtarıcı, medeniyetin şartlarından biri olan ve hele hiç bir zaman Osmanlı tarihinde yer bulamıyan sporu da ihmal etmemiştir. „Mühim olan spor hayatı, bizim için daha mühimdir, Çünkü ırk meselesidir, ırkın islâh kışayışı meselesidir, istifası meselesidir. Ve hatta biraz da medeniyet meselesidir”. Yaradılıştan sporcu olan Türk ırkı pek yakın zamanda milletler arası müsabakalara girmiş ve Türk bayrağını birincilik direklerinde dalgalandırmıştır.

**

Vücudile, Türk milletinin, insanlığın iftihar ettiği Eşsiz Kahramanın yaptığı dil, kıyafet, içtimai kalkınma gibi sayısız ve büyük inkılâpları burada birer birer anlatmaya derginin sayfaları müsait değildir. Her attığı adımının lüzumunu ve medeni milletler için lüzum olduğunu anlatan veciz sözlerini ve bu sözlerle ilgili inkılâbın bir kaçını bir kaç satırla hatırlattım.

Her sahada inkılâbını tamamlayan ve her birinin temelini çelikle yuğuran ve bu emanetlerini çok sevdiği ve güvendiği gençliğe emanet eden sevgili Atatürk aramızdan ayrılmış bulunuyor. Bu ayrılış ancak maddidir. Manevî varlığı her gün doya doya nefes aldığımız havanın her zerresinde mevcuttur. Onun ebediyeti havada, suda, toprakta, bütün varlığın içindedir. Hava yok olamaz, su yok olamaz, toprak yok olamaz. O halde Atanın da varlığı kâinatla kaimdir. Ne zamanki kâinat yok olur; ki buna imkân yok; o halde Atanın da ebediyeti sonsuzdur. Atanın varlığı her Türkün kalbine yerleşmiştir. Türk ise kâinatın kaldığı müddetçe yaşayacaktır.

Atam, işte diktiğin ağacın meyvelerini şimdiden topluyoruz. Bütün sınırlarımız, bütün dünya cehennem ateşi içinde yanarken, senin eserin dimdik bir güneş beybetile yanıyor. Yavruların, eserini emanet ettiğin çocukların şimdi hudutlarda nöbet bekliyor. Atam, müsterih uyu; Başımızda en sevdiğin arkadaşın „Vatanseverliğin başında ahlâk” arıyan, senin izinden yürüyen ve eserini tamamlayan sevgili İnönü, siperlerde bekçilik eden „Damarlarındaki asil kanına” güvendiğin Türk gençliği var. Emrinizi tekrarlıyoruz : *Takip edeceğimiz yol medeniyet yoludur.*

Dünya medeniyetini kuran Türk, bu medeniyetin yıkılma yüz tuttuğu yirminci asırda da onun bekciliğini yapmaktadır.

Atatürk ve inkılâp.. Bilmem birbine yakışan bu iki kelimedenden gayri kelime var mıdır ?

CUMHURİYET MAARİFİNİN ANA ÇİZGİLERİNDEN BİR KAÇI

« Bugünkü dünya durumu sebebiyle her alanda bir çok işlerimizi bekletmek zorunda kalıyoruz. Fakat maarif işlerinde vakit kaybedemem. Adam yetiştirme işine ara veremem. Kaybedilecek zamanı yerine koyamayız. Yarı, öteki işlerin yapılması için imkân doğunca elemanlarımız hazır olmalıdır. Bu sebeple bu harp devresinde maarif işlerimizi önemle takip ediyorum. » İSMET İNÖNÜ

Kadri ÇAĞAL
Öğretmen

BİR milletin gücü, onun maddi ve manevî kuruluşuna, örülüştüne ve olgunluğuna bağlıdır. Köklü ve ileri bir medeniyete sahip olan milletler, kuvvetlidirler. Bu, milletin dayandığı ana temellerin sağlam olmasile ve sosyal yapılışın erginliğile mümkündür.

Bir millet için, beklenen bütün erilikleri ve iyilikleri, milli kültür sağlar. Milli kültürün temelini, milli dil ve edebiyat tutar. Bundan sonra an'aneler, ahlâk, karakter, san'at ve fen hareketleriyle medeni yetişkinlik milli kültürü meydana getirir. Bir millet ne kadar sağlam temeller üzerine kurulmuşsa devleti de o kadar kudretli ve sürekli olur. Bu da milli duygu, milli kültür ve milli birlikle gerçekleşir. Bütün milletlerin böyle bir gerçeğe ermeleri için, bir milli maarife sahip olmaları şarttır. İşte Cumhuriyet Türkiyesi, bu hakikati, kendimize döndüğümüz gün tanımış ve (Cumhuriyet Maarifi Milli olacaktır) demiştir. Doğrusu da bu, Cumhuriyet maarifi kesin olarak (Beynelmilelci) olmaktan uzak ve tamamen bize göredir; milli duygu

ve milli kuruluşumuzla beslenen, milli ülkülere göre yönetilmiş bir maarif sistemi... İşte Cumhuriyet maarifi.

Türke hiç bir zaman başkalarına uymak yaraşmamıştır. Böyle büyük bir dava da hiç yaraşmaz. Bundan ötürü maarifimiz her şeyden önce milli bir ruh taşır. Öğretim ve eğitim işlerinde başka uluslara karşı öç duygusu katmaksızın, kendi milletimize sevgi ve fedakârlıkla bağlanmayı prensip kabul eder.

Milli maarif, milli terbiyeyi besliyen bir kaynaktır. Bizim milli terbiyemiz millet bütünlüğüne kendini faydalı kılacak insanlar yetiştirmek şeklinde hülâsa edilebilir. Bu gayeye varmak için, Cumhuriyet, eşitlik içinde yaşayan yurddaşlarına, imtiyazsız bir maarif sistemi kurmuştur.

Zengin aile çocuklarının bir çok içtimai hastalıklardan bir veya bir kaçına olmasa bile, çoğunun yalnız tenbellik hastalığından bozulduğunu, orta veya fakir halli aile çocuklarının da yoksulluk yüzünden millet bütünlüğüne elverişli bir duruma erişemedik.

CUMHURİYETİMİZ 19 YAŞINDA

Emin HEKİMGİL

Lise Tarih Öğretmeni

CUMHURİYETİMİZİN on dokuzuncu yıl dönümünü kutlarız. Bugün Türkiye dünyanın çok karışık bir anında her tehlikeden uzak yaşıyor ve bayram yapıyor. Bu kuvveti Türkiye Cumhuriyetine veren Türk milletinin birliği, gücü ve her ne vaziyet karşısında olursa olsun yılmayan azmi ve inanıdır.

Tarihte Türk milleti kadar büyük tehlikeler karşısında kalmış bir millet

leri ilk defa Cumhuriyet devrinde anlamış bulunuyoruz. Bundan dolayı her yurddaşın kapasitesine ve isteğine göre, her öğretim derecesinden faydalanması için bütün yollar açık tutulmuştur. Meslekî ve teknik öğretimle, yatılı imtihan şekilleri bunun en vazih ifadesidir.

Cumhuriyet maarifi, her istidadın kendi istikametinde gelişmesini gerektirdiği kadar kolaylaştırır ve değerlendirir. Bu suretle hiç bir kabiliyetin, millî varlığımıza uyan açılışına engel olmaz. Memleket ve millet kurumlarında onun layık olduğu işlerle ödevli kılınmasını temin eder ve tıkamp kalmasını tanımlayarak genç nesillerin istikbalini korur.

Cumhuriyet maarifinin ana meselelerinden biri de, iş terbiyesine göre yetiştirilmiş, yaratıcı bir gençliğe sahip olmaktır. İnkilâbımızın ekonomik gelişimini besliyecek olan bu tutumun meyvelerini şimdiden toplamaktayız.

yoktur. Milletimiz bu tehlikelerin hepsini metanetle karşılamış, ölmeyecek yenilmeyecek bir millet olduğunu yüzlerce defa isbat etmiştir.

Yer yüzünde en çok Devlet kuran ve en çok Devlet yıkan bir millet oluşumuz bunu gösterir.

Türk milleti istiklâlini herşeyden üstün tutuşundan yurdunu ve egemenliğini beşer kuvvetinin üstünde bir

Büyük işlerin kendi uzmanlarımızın eline geçmesi bunun en açık bir ifadesi değil midir?

Bir millet için birinci vazife ve en büyük millî davalardan biri de adam yetiştirme işidir. Fakat o milletin önderi bu işi önemle takip ederse mesele kolaylaşır, gaye yaklaşır ve başarı gerçekleşir.

Bugünkü dünyanın en çetin şartları içinde sevgili Millî Şefimizin maarifimize gösterdiği yakın ilgi ile yüksek ihtimam ve itina Cumhuriyet maarifi yücelişi için sonsuz bir kazanç sayar. Bütün maarifçiler de bunu şükranla karşılamayı bir borç bilir. Türk çocukları ve gençleri de büyük şeflerinin bu teveccühlerine lâik olmayı, elbette kutsal bir ödev olarak tanır ve daha ahlaklı, daha karakterli, daha çok çalışkan olma, Cumhuriyetin on dokuzuncu yıl dönümü olan ulu bir bayram gününde and içer.

enerji ile kurmuş ve tarihimizdeki devletlerin en mükemmeli olan Cumhuriyeti kurmuştur. Yakın zamanlar tarihinde Türk milletinin geçirdiği acılar, dünya harbi, en sonunda varlığımızı kurtarmak için atıldığımız çetin savaşın sonucu Cumhuriyetimiz olmuştur.

Büyük harp bittikten sonra bir çok memleketlerde rejim değişti. Kırallıklar devrilerle Cumhuriyet idareleri kuruldu. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ne bir sınıf devrimi sonunda ve ne de yenilme ve zor karşısında meydana geldi.

Türk milleti 19 Mayıs 1919'da millî mücadeleye başladığı günden Erzurum ve Sivas millî kongrelerinde milletin bütün haklarını koruma karar verdiği güne kadar Cumhuriyet idaresine doğru yürüme başlamış, 1920 senesi 23 Nisanında ise Türk milleti adına fevkalâde salâhiyeti olan Büyük Millet Meclisi kurulduğu zaman Cumhuriyet kabul edilmiş demektir. Çünkü Büyük Millet Meclisi egemenliği kayıtsız ve şartsız millette tanınıyordu.

29 Birinci Mart 1923 günü Türkiye Cumhuriyeti kuruldu. Türk milletinin özerkliğini yapan Atatürk ilk Cumhurbaşkanı oldu. O günden bu güne kadar 19 yıl geçmiş bulunuyor. Bu kısa zaman içinde Cumhuriyetimiz büyük inkılâplar yaptı. Türk milletini daima iyiye, güzele ve doğruya götürdü. Mem

leketin noksanlarını imkân nisbetinde tamamladı. Cumhuriyetin her sahada yaptığı büyük eserler sayılmakla bitmez.

Asıl vazifemiz her gün yurdu daha fazla imar etmek, eksiklerini bir an önce tamamlamak ve çok çalışmaktır. Büyük fedakârlıklarla kurulan Cumhuriyeti ancak büyük gayretler yaşatır. Milliyetçi, Lâik, Halkçı, İnkılâpçı ve devletçi olan Cumhuriyetimiz durmadan ilerlemektir. İçte ve dıştaki karşıkoymalar Cumhuriyetimizi hiç sarsmamış onu yürüdüğü yoldan çevirememiştir.

İşte 1942 yılında kutladığımız bu günkü Cumhuriyet bayramı Türkiye'nin durmadan aynı yolda daha büyük bir hızla ilerliyeceğini dünyaya ilân ediyor demektir.

Tuttuğumuz bu yolun başında kahraman millî şefi İnönü vardır. O, bu yolu şimdiye kadar devam ettirmiş ve en önde kendisi yürümüştür.

Türk Milletinin İnönü'ne sonsuz bir itimadı ve sevgisi ve onunda milletine inancı ve güveni vardır. Türk milleti bu yokluklar içinde kurduğu Cumhuriyetini ebedi olarak yaşatacak ve daima yükseltecektir. Bunun için lüzumlu kuvvetini ise daima millî birliğinden vatanseverliğinden alacak, vazifelerini bitmediğini bilâkis yeni başladığını her an hatırlıyacaktır.

DİL BİLGİSİ ve GRAMER TERİMLERİ

Feridun ANKARA

Ticaret Lisesi Anadili Öğretmeni

19 MAYISIN bundan önceki 30 Ağustos sayısında «Yabancı kelimelerin lügati yapılmalıdır» başlıklı yazımıza : «Dil temizliğine ciddiyetle sarıldığımız şu son yıllar içinde daha verimli neticeler elde edildi : Terim işleri düzeldi. İmlâ beraberliğini yürütecek bir kılâvuza kavuştuk. Bu yıl da orta okullar için sade, anlayışlı bir Dilbilgisi kitabı kazandık» diye başlamış; az sonra da «tabiidir ki sade, temiz bir dille yazmak ve konuşmak biraz da alışkanlık işidir. Bu alışkanlığın en iyi kazanıldığı yer de okullardır. Okullarımızda anadili öğretiminde titiz ve dikkatli olmamız mecburiyeti de bundan ileri geliyor» demiştik.

Bu sözleri buraya geçiririz, ana dili öğretiminin önemini sözgelisi edişimiz yeni bir fikir söylemiş olmak için değildir. Herkesin takdir ettiği ve edeceği belli bir hakikatı tekrardan ibarettir. Bu kabil hayati hakikatların tekrarında zarar değil fayda vardır.

İyi bir anadili öğretimi için yapılan her türlü çalışmaları, bu dersi okutan bizler, daima büyük bir ilgi ile takip etmek zorundayız. Bilgide, öğretme işinde yardım edici çeşitli eserleri, izahları, sözleri büyük bir şükranla karşılarız. Omuzlarımıza yüklenen bu büyük ve mesuliyetli vazifeyi yaparken karşılaştığımız, karşılaşacağımız güçlükleri giderecek, birlik ve bütünlük içinde

güdümlü bir öğretime ne derece ihtiyacımız bulunduğunu da biliriz.

İşte, bundan ötürü bir imlâ kılâvuzu, dilbilgisi gramer ve terimleri gibi öğretim alanında ihtivaçlarımızı en çok karşılayan eserler çıktıkça sevincimiz sonsuz olur.

Bir taraftan bu çeşit eserleri okuyup faydalanırken ötede, gördüğümüz aksaklıkları, eksiklikleri, ihmalleri, nebi-leyim, daha bir çok şeyleri söylemenin de bir vazife olduğuna kaniiz.

Bu kanaatin verdiği cesaretle iki kitap hakkında düşündüklerimizi ortaya koymayı uygun bulduk. Bunlar, Dilbilgisi I. kitabı ile T. D. K. nun çıkardığı felsefe ve gramer terimleridir. Bu iki eserin karşılaştırılmasından doğan terim aykırılıklarını göstermek ege çalışacağız. Her ikisi de 1942 yılında basılmış olmasına rağmen tesbit edilen 40 kadar terimin birbirini tutmamasını hayretle karşılamakla beraber, neden böyle olduğuna da akıl erdiremedik.

Önce, dilbilgisi ile «gramer» kelimeleri üzerinde durmaktan kendimizi alamıyoruz. Dilbilgisi eski (sarf ve nahv) in güzel bir karşılığı iken «gramer» kelimesinin halâ yaşatılması niçindir? Maarif vekilliği dilbilgisini esas almışken T. D. K. nin da «Dilbilgisi terimleri» diyebilmesi mümkünken niçin Gramer terimleri denilmiştir bilmiyoruz.

Vakıa (sarf ve nahv) in karşısına dilbilgisi, gramer yazılmıştır. Fakat sadece dilbilgisi daha güzel ve dilimize uygun değil mi idi? Aceba gramer «beynelmilel» de onun için mi? Habuki T. D. K. nun genel sekreteri sayın İbrahim Necmi Dilmen terim çalışmaları «terimlerin türkçesini aramak veya yaratmak esas» nın ön safda geldiğini söylemişlerdi. Sonra sayın İsmali Hakkı Baltacıoğlunun kurultay kürsüsünden söyledikleri : «beynelmilel olan terimler ne demektir?.. Sorgulu cevablı sözleri ile beynelmilel sığnığının ne olduğunu da öğrenmiştik.

Bu noktayı böylece işaret ettikten sonra asıl meselemize dönüyoruz. Yukarıda adı geçen kitabla terim sözlüğündeki aykırılıklar iki esasta toplanabilir.

1 — Dilbilgisinde olup ta gramer terimlerinde bulunmayan kelimeler.

2 — Dilbilgisinde ve gramer terimlerinde ayrı ayrı veya az değişikliklerle kullanılmış olanlar.

Şimdi dilbilgisi kitabını esas tutarak kitabı çevirmeye başlayalım. Daha beşinci sayfede S. 7 de **şiveler ve lehçeler** vardır. Gramer terimlerinde bu kelimeleri bulamayız. Niçin yazılmadıklarını düşünürken daha nice terimlerin gramer terimlerinde bulunmadığını görür ve üzülrüz. Okumamız ilerledikçe şöyle bir liste çıkarabiliriz :

Dilbilgisinde	Gramer terimlerinde
Şive (ağız) lehçe	Yok
Takı (No. 58)	—
Madde isimleri, mama isimleri (No. 105)	—
Birleşik zamanlar (No. 161)	—
Hal zarfı (191)	—
Derecesiz sıfatlar (No.)	—
Üstünlük derecesi (No. 103)	—
Azlık çokluk zarfları (No. 192)	—
Haber kipleri (No. 155)	—

Bu kelimelerin bulunmadığını bir tarafa bırakalım. Belki unutulmuş belki de lüzum görülmemiştir. Amma birbirini tutmayan veya bir kelimesi eksik, yahut bir eki fazla olanlar karşısında ne türlü bir tevil bulacağımızı kestiremeyiz.

Daha ilk bakışta dilbilgisinin **ses uyumunu** (sahife 97 No 28,) gramer terimlerinde **sesli uyum** olarak buluruz. T. D. K. nun bir **li** eki koymasındaki manayı kavriyamayız. Söz gelimi: Bağ bozumuna bağlı bozum demek gibi bir şey olduğunu, burada **li** sıfat ekinin lüzumsuzluğunu apaçık görürüz. Daha tuhafı imlâ kılâvuzunda **sesli benzeşme, ses benzeşmeleri** halinde yazıldığına dikkat eder, büsbütün şaşırırız. Fakat imlâ kılâvuzunun basılış tarihi 1941 olduğu için hoş görmeye çalışırız.

Sahifeleri çevirdikçe aykırılıklar da çoğalmıya başlayacağından şöyle bir sıralama yapabiliriz :

Dilbilgisinde	Gramer terimlerinde
Boğulanma noktası (No 34)	Boğulanma yeri
Bağ (No. 52)	Bağlaç
Birleşik kelime (62)	Bileşik kelime
İsim tamlaması (83)	İsim takımı
Tamlayan, tamamlanan (83)	Belirten, Belirtilen
Tamlama (Terkip)	Takım
Belirtili tamlama (84)	Belirtili isim takımı
Zincirleme tamlama	Zincirleme isim takımları
Nicelik sıfatları	Niteleme sıfatları
En üstünlük derecesi	En üstünlük
İyelik zamiri	İyelik ekleri
Ulaşma	Ulama
Dili geçmiş	Di'li geçmiş zaman
mişli geçmiş	mişli geçmiş zaman
Hikâye şekli (161)	Hikâye bileşik zaman
Rivayet şekli (163)	Rivayet bileşik zaman
Takı — fiil (176)	Ek fiil
Birleşik fiil	Bileşik fiil

Bütün bu karşılaşma ve birbirini tutmamazlığı gördükten sonra elimizde olmadan duraklıyor; her iki eseri tekrar gözden geçiriyor; basılış tarihlerine bakıyoruz.

Her ikisi de 1942 de dilbilgisi maarif vekilliği gramer terimleri T. D. K. tarafından basılmış Dilbilgisinin iç kapağının alt tarafında « özel bir komisyon tarafından 7. VII. 941 tarihinde Ankara'da toplanan gramer komisyonunda müzakere ve kabul edilen esaslara göre hazırlanmış » olduğu yazılı.

T. D. K. nun çıkardığı « felsefe ve gramer terimlerinin ön sözünde ise « gramer terimleri yüksek gramer komisyonu tarafından görüldükten sonra son şeklini aldığı » söylenmektedir.

Bu sözlere rağmen meydana gelen aykırılıklar haklı olarak aklımıza şu soruyu getiriyor : acaba T. D. K. nda ayrı ayrı gramer komisyonları varsa yekilliğin özel komisyonu bunlardan yalnız birisinin kabul ettiği terimlerini esas tuttu ?

Sonra bazı kelimelerde anlayışta bile farklar görülüyor. Söz gelimi : **takı** ve **ek**.

Çok yerinde olarak dilbilgisi kitabını hazırlayanlar eskiden « teşkil eki » dediğimiz yeniden kelime yapanlara **ek** tasrife yarayanlara (tasrif eklerine) **takı** demişler. Bu, öyle iyi bir buluş ki kıymetini, ancak, « teşkil ve tasrif eklerini » talebeye öğretmenin zorluğu nu görenler bilir. Bu kitap, sadece bu

yönden bile öğülmeye değerdir.

Hem öğretim bakımından, hem de vazifemiz icabı Dilbilgisi kitabını esas tutacağımıza göre bu aykırılıkların, aksaklıkların üzerinde belki de durmıyabilirdik. Buna gönlümüz razı olmadı. Çünkü bu aksaklıklar, bu aykırılıklar ilerde, dilbilgisine ait kitap okuyacak yurddaşlarımızı, çocuklarına bu bahisler üzerinde bilgi vermek isteyecek talebe velilerini, hatta bizleri bazı hatalara, tereddütlere götürebilir ka-naatındayız.

Orta okullarımız için hazırlanacak ikinci kitapta da birincide olduğu gibi gramer terimleri ile bir çok aykırılıklar gösterebilir. Bizim gramer terimlerine göre öğrendiğimiz bir terim çıkacak kitap da başka türlü, ya bir eki fazla, ya bir kelimesi eksik olabilir. Söz gelimi : (cümle aslıye) için gramer terimleri (temel cümlecik) diyor. Yeni çıkacak dilbilgisinde bunun « asıl cümle » şeklinde olmayacağını kim temin edebilir.

Böyle bir durumda ne yapacağımızı da, elbette, kendi kendimize sormuşuzdur. Şimdi ümit ederizki bizim bu haklı sorularımıza hiç kimsenin : « Bilmiyorlarsa kabahat bizim mi » demeğe dilleri dönmiyecektir.

DEDE KORKUT DİLİYLE :

TOPRAK!. TOPRAK!.

Mukaddes Toprak olan büyük Türkçü
RİZA NUR'un aziz ruhuna

Hey!.. Heey!.. Sana kara diye acı ad koymuşlar
kör olsunlar
Bir sevdiklerini aldığından ötürü
Sana „ah, kara toprak!“ diyenler saç yolsunlar
Toprak, toprak
Adı acı, kendi tatlı
Sonsuz gökler misali yedi katlı
Kanıml toprak, canıml toprak, şanıml toprak
Boş göbek ileri atam TEVET*ALİ nin otağ kurduğu
Bir gözünü çalı çalmış ninem Şefika hatunun
sapan sürdüğü
Birçift agamın koynunda yatak serdiği
Güzel toprak, gazel toprak, ezel toprak!..

Güzelliğinle Ayı - yıldızları avlar
Karanlık gecelerini ısıtırsın
Bir dost, bir düşman sesetse
Ufuklara uzanır ısıtırsın
Sularında kırlar yıkar pakedersin
Yufka yürekleri yakar pakedersin
Gönlümde yatan koca arslanıml
Anam toprak!.. Atam toprak!..
Aç koynunu ben de sende yatam toprak!.

Senin mânân sığ değildir, derindir.
İçin yangın dolu, yüzün serindir.

En yiğit bildiğini
En yağız bulduğunu
Kendine vurdurur koynuna alırsın.
Mehmedler senin oldukça Mehmedlerin kalırsın.
Sonra yine gün kollarsın
Yine milletine lüzum etdi mi
O yiğitlerden yollarsın

Sana gelmenin adını ölüm demişler
Sana gelmek bir türlü mü ?
Sana gelir, seni gazerim
Sana gelir, seni kazarım
Sana gelir, seni yazarım
Seni düzlerim, seni özlerim, seni gözlerim..

Kanıml toprak, canıml toprak, şanıml toprak!
Üstün cennet
Altında da cennet varmış, ninem derdi
Tanrı kara sevdanı bana da verdi.
Altın cennet, üstün cennet
Toprak! toprak! kurban isteme günün gelince
Beni mürâd at !.

TEVETOĞLU

CUMHURİYET REJİMİNDE ZİRAAT POLİTİKASI

Hilâfet ve saltanatı bir hamlede yıkan, açtığı ulusal savaşı Türk istiklâlini kurtararak Cumhuriyet rejimini kuran ATATÜRK ziraat alanında da eski Türk hükümlerini yeniden canlandırmış siyaset sahasında olduğu kadar ziraat mevzuu üzerinde dünyaya örnek olmak yolunda her tedbiri almış ve her çareye baş vurmuştur.

Sait COŞKUN

Yüksek Ziraat Mühendisi

ZİRAAT politikası yeni bir politika değildir. Bu Türk ırkıyla doğmuş, onunla yaşamış, zeval bulmaz bir hızla inkişaf etmiştir. Tarih yapraklarını çevirirsek görürüz ki Türk ırkından oldukları bugün katiyetle tahakkuk eden (Sumer) ler ileri bir tarla ve bahçe kültürü yaratmışlar, (Etiler) de hayvan yetiştiriciliği ile toprak kültürüne karşı olan bağılıklarıyla temayüz etmişlerdir. (Selçuk) Türklerinin ziraat alanında yarattıkları harikalar da da ima eşsiz kalmıştır.

Osmanlı imparatorluğunun ilk kuruluşunda da tarım işleri ileri bir safhada idi. Bu devrede de köylerin mamur, köylülerin müreffeh olduklarını tarihi vesikalardan anlıyoruz. O zaman meharetle silâh kullanmasını, düşmanı yenmesini bilen Türkler sapan kullanmasında da üstün bir durumda klmışlar, devlet kurucusu oldukları kadar yurd yapıcısı olduklarını da eserleriyle ispatlamışlardır.

Fakat; ne yazık ki Osmanlı imparatorluğunun inhitatına doğru her safhada olduğu gibi ziraat sisteminde de tarihlerine bir duraklama ve hatta bir gerileme kaydeden Türk ırkı bu talisizliğin, bu bedbahtlığın zebunu kalmış

ve acı ıstıraplar içinde kıvranmıştır. Bunun sebeplerini Türk ırkının acından ziyade Osmanlı imparatorluğunu idare eden iz'ansız, sefih sultanların ve bu sultanların aleti şerrü fesadı olan zimamdarların keyf ve heveslerine tabi olarak mütemedi bir şekilde devam ettirilen harpler yüzünden insafsızca harcolunan çelik kolların her gün biraz daha eksilmesinde, can ve mal emniyetinden mahrum kalan öztürk ailelerinin yavaş yavaş köyünü, barkını bırakarak öteye beriye göç etmelerinde ve yerlerini memleketi fesad ve ateşe vermek isteyen yabancılara terk eylemelerinde aramak daha doğru olur. Bu sebepten ötürüdür ki Osmanlı saltanatının son devirlerinde ve Türk ırkının Avrupalı larca (Hasta adam) tanındığı çağlarda bütün Türk diyarında gülistanlar harabeye, mamureler viraneye, nüzenlikler hercü merce dönmüştü.

Bütün bu facialar karşısında için için kaynaşan bir varlık nihayet meşrutiyeti ilân etmişti. Samimi bir duygu ve ateşin bir hamle ile inkişaf ettirilen meşrutiyet devrinde bile bu dertlere derman bulunamadığı gibi köylü de malına sahip olamadı. Makedonya çetelerin, anadolu derebeylerinin zulum

ve gaddarlıklarının köylüyü kasıp kavurduğuna, üstelik devam eden bitmez tükenmez harpler yüzünden Türk köylüsünün biraz daha eksildiğine, geri kalan ak sakallı babalarımızın, gözü yaşlı analarımızın inim inim inlediklerine şahit olanlarımızın büyük bir ekseriyeti halen içimizde yaşamaktadır. Bütün bu acıklı durum Cumhuriyet rejiminin kuruluşuna kadar her geçen gün elemli bir safhaya daha girmek suretiyle devam edip gitmiştir.

Nihayet Osmanlı devrinin harap olmuş, perişan kalmış hurafeler ve batıl itikatlarla paslanmış olan enkazı üstünde yepyeni bir varlık yaratan ATATÜRK 19 sene gibi kısa bir zamanda Türk diyarının dört köşe ve bucagını demir ağlarla, fabrikalarla, yollar ve köprülerle bayındırlaştırarak memleketi baştan başa endüstri alanlarına götürürken ziraatın inkişafı yolunda da önemli kararlar almıştır. Bunun en canlı bir örneğini Rumeli ve Anadolu Müdafaa Hukuk Cemiyeti Reisi sıfatıyla ATATÜRK'ün 19 Nisan 1923 tarihinde neşrettiği 9 maddelik beyanname içinde sarahatle görebiliyoruz. Bu beyannamede bu hususa taalluk eden kısımları aynen naklediyorum.

Umde 3 — Memlekette emniyet ve asayişin katiyetle muhafazası en mühim vazifedir. Bu gaye milletin arzu ve ihtiyaçlarına mutabık olarak teyit edilecektir.

Umde 5 — Bu umde içinde :

1 — Aşar usulünde halkın şikâyet ve mağduriyetini mucip olan nokta esaslı bir surette islâh edilecektir.

2 — Tütün ziraat ve ticaretini milletin azami nefine göre temin edici tedbirler alınacaktır.

3 — Müessesatı maliye çiftçilere sanayi ve ticaret erbabına ve sair bileümle erbabı mesaiye kolaylıkla para ikraz edebilecek bir surette islâh ve teksir olunacaktır.

4 — Memleketimiz çiftçiliğine ziraat makinaları vasi bir mikyasta idhal olunacak ve çiftçilerin alât ve edevatı ziraiyeden kolaylıkla istifadeleri temin olunacaktır.

Görülüyorki Cumhuriyetin kuruluşuna tekaddüm eden bu günlerde her şeyden önce ziraatın inkişafına önem verilmiştir.

Cumhuriyet rejiminin ziraat politikası hakkındaki telâkkisini daha bariz bir surette ortaya koyabilmek için ulu önder ATATÜRK'ün muhtelif vesileler ile bu mevzu üzerinde irat buyurdıkları hitabelerden bazı kısımlarını aşağıya aynen iktibas ediyoruz.

1 — Milli ekonominin temeli ziraattır.

2 — Selâmeti hakikiyeye varmak istiyorsak çok kan dökerek kazandığımız muvaffakiyetlerden sonra çok fedakârlık yaparak ziraat, ticaret ve san'at sahasında da ehemmiyetli adımlarla yürümeye bakalım.

3 — Eğer milletin ekseriyeti azimesi çiftçi olmasaydı bugün dünya yüzünde bulunamayacaktık.

4 — Kılıncı kullanan kol yorulur, nihayet kılıncı kınına koyar. Belki de kılıncı küflenmiye mahkûmdur. Sapan kullanan kol ise gün geçtikçe daha kuvvetlenir. Daha çok kuvvetlendikçe daha çok toprağa malik ve sahip olur.

5 — Çiftçi bu millet için unsuru aslidir.

6 — Milletleri vatanlarında tekarrür ettirmenin, istikrar vermenin vasıtası saptır.

7 — Kılınc ile fütuhât yapanlar sapan ile fütuhât yapanlara mağlûp olma ve binnetice terki mevki etmiye mahkûmdurlar.

İşte Cumhuriyet rejiminin ziraat politikası böyle bir görüş, böyle bir düşünüş, böyle bir duyuşla başlamıştır.

Kısa bir tarih olan bu on dokuz yıl içinde ziraat alanında yapılabilen işlere gelince :

Memleketin muhtaç bulunduğu emniyet ve asayiş tam ve kâmil bir şekilde tekrâr ettirilmiştir.

Bütün asri ihtiyaçlarla teçhiz edilen ve yüksek ziraat mütehassıslarının idaresine tevdi edilen bir ziraat enstitüsü kurulmuştur.

Bundan başka ziraat san'atları inkişaf ettirilmiş, Ankara, Eskişehir, Yeşilköy, Adapazarı, Adana ve Erzurumda birer tohum ıslah istasyonu, yurdun muhtelif bölgelerinde deneme tarlaları ve üretme çiftlikleri. Ankara, Erenköy, Bilecik, Halkalı, Tekirdağ, Manisa'da meyva fidanlıkları, Karacabey, Konya, Çukurova, Sivas ve Diyarbakırda hara ve aygır depoları tesis edilmiş, ziraata zarar veren böcek, haşere ve parazitlerle mücadele edecek muazzam teşkilât vücade getirilmiştir. Bu zamana kadar başı boş bırakılan ormanlarımız ciddi bir zapt ve rapt altına alınmış memleketi ağaçlandırmak yolunda mühim muvaffakiyetler elde edilmiştir.

Son olarak teşkil edilen kombinalar delâletiyle memlekette ileri bir ziraat safhası açılmış, köylüye örnek olmak yolunda bu tesisatın yarattığı inkılâp da ayrı bir kıymet ifade etmiştir. Gene bu müspet icraat cümlesinden olarak memlekete idhal edilen traktörler bakir topraklarımızı feyizdar bir hale çevir-

VATAN İÇİN

KALBİMİZ hürriyet aşkıyla dolu;
Böyle bir milletin bükülmez kolu.
Zaferler yatağı ey Anadolu
Bağrında şehitler rahatça yatsın.

Göksümü kabartan albayrağım var,
Ölmiyecek dünya durana kadar.
Vatanımda yalnız milletim yaşar;
Onu yabancıya tarih anlatsın.

CUMHURİYETİMİZ başımıza taç,
Onu yükseltmektir en büyük amaç.
Bu yolda aşılır gelen her yamaç,
Azmimiz önünde engeller batsın.

YÜKSELTECEĞİZ

ATA kalbimizde İNÖNÜ başta
Durmadan gideriz hep gideceğiz
Kazandık girilen her bir savaşa
Biz CUMHURİYETİ yükselteceğiz

Hüseyin Can

miş, topraktan en yüksek randımanı almak imkânlarını hazırlamıştır.

Bütün ıstıraplı bir maziden sonra göze çarpan bu inkişaf Türk ırkının emniyet ve asayiş altında ve ulu önderler idaresinde neler yaratmaya kadir olduğunu gösteren en canlı bir örnektir.

Bu itibarla biz ATATÜRK devrinde olduğu gibi harp cephelerinin ve Türk tüm istiklâlinin beratını teşkil eden Lozan zaferinin kahramanı Milli Şef İNÖNÜ'nün bayrağı altında da aynı metodla, asri icapların ilham ettiği duygularla arkamıza bakmaksızın ilerliyecek, ziraat alanında eski hükümlerle daha büyük bir imanla ve daha büyük bir kudretle idame ettireceğiz. Hiç bir kudret, hiç bir engel bu ilerleyiş durduramayacaktır.

TARİH ANLAMINA DAİR

Sayın talebe velilerile bir konuşma

Bedi DEDEKORKUT

Öğretmen

BU yazımla ne tarih metodologisine bair büyük üstadların sözlerini hatırlamak ne de tarih felsefesine girişmek niyetindeyim. Çünkü ne benim böyle bir cüretim var ne de bu ufak Der-ğinin böyle bir yükü taşıyacak kuvveti. Maksadım sadece bir öğretmen sıfatıyla okullarımızdaki tarih anlamı üzerinde durmaktır.

İtiraf edelim ki : okurlar, yarıyıldın hatta aydınlar arasında bugünkü ilmi metodlara ve istihdaf ettiği gayeye göre önemi en az anlaşılan ilim tarihtir. Okullarımızdaki tarih tedrisatı ise aziz Cumhuriyetimiz kadar yenidir. İstipdat devrinin karanlık günlerinde saltanat idaresi : milli şuur ve vicdandan mahrum körü körüne padişah efendisine sadık bir bende istiyordu.

Bu günün Cumhuriyet Türkiye'si ise : her türlü meziyet ve kabiliyetlerinin üstünde milli şuur ve vicdana sahip, gitmekte olduğu yolu müdrik bir cemiyete dayanmak amacındadır. Birinci şekil vatandaşlar milli şuur, kültür ve ülkü birliğini yapacak vasıtalarla mahrum bir şekilde yetiştirilir. Bunun için de okullardaki tarih dersleri sıkı bir kontrolla ismen mevcut bir hale getirilirdi.

Bugün hükümet merkezimizde tesis edilmekte olan Unüversiteye Dil, Tarih ismi verilmekle bundan ne kastedildiği

kolayca anlaşılır. Esasen millî bir topluluk şöyle ifade edilir: «Müşterek bir maziye sahip, aynı dille konuşan, aynı kültür ve ölküye bağlı fertlerin meydana getirdiği bir cemiyet» dir.

Bunu tahlil edersek :

Müşterek mazi tarihle öğrenilir. Kültürün başında tarih gelir. Bunlara tam sahip olmak müşterek ölküye bağlanmayı temin eder.

Bu zihniyet ve elindeki müfredatla işe başlayan öğretmen bir çok zorluklarla karşılaşılıyor. Çünkü sayın talebe velilerimizden bir ekserisi onunla işbirliği yapmaz. Sayın memur ve tüccar velilerle yapılan temaslardan edindiğim kanaata göre : Tarih dersleri çocuklar için bir külfet telekki edilmektedir. Bu zümre ayıplanamaz. Çünkü, tarih mefhum ve bilgilerini istipdat devrinde almışlardır. Onlar için tarih çalışmak, zaman kaybetmek demektir.

Sayın veliler bu düşünüşlerini çocuklarına da hissettirmekten çekinmiyorlar. Dolayısıyla okulda saydığı ve sevdiği hocasına, evinde sayın ve sevgili babasının sözleri arasında tam bir mübânenet gören çocuk bu iki kuvvet arasındaki muhassalaya doğru kayıyor. Bu da : alınmak istenilen randımanı düşürüyor. Sene sonu ise büsbütün bir felâket oluyor. Mevcudiyetini dahi fazla bulduğu bir ders için çocuğunun ikmale

kalması veya diğer derslerle birleşip bir senesinin kaybolması bu zümre babaları teskin edilmez hale getiriyor.

Sayın veliler :

Dünyada misli görülmemiş bir irade azim ve mücadele sembolü olan mu kaddes Cumhuriyetimiz, dün olduğu gibi bugün de onu kuran aziz ve üstün ellerde bir yarın ve gelecek yarınlar da ise misilleri tarihlerde ender görülen ellerden alınacak bu kıymetli emanet, bugün yetişmekte olan yavrulara verilecektir. Burada bize düşen vazife : hepimizden daha üstün bir düşünüşle gençliği yetiştirmek ödevini üzerine alan Maarif Vekillliğimizin çizdiği yolda elele yürümektir.

Herders çocuklarımızın kabiliyet ve meziyetlerini kurmak, inkişaf ettirmek ve onu mukaddes gayeye hazırlamak için birer vasıta dır. Binaenaleyh Şu veya bu ders diğerinden az veya daha kıymetli olamaz. Tarih dersi ne kadar lâzımsa matematik te bir okadar, resim ve musiki de aynı şekilde inşa kuvvetini haiz birer vasıtadırlar. Bilmeden çocuklarda ikilik yaratacak yerde her alanda olduğu gibi okulda da öğretmenle elele veriniz. Çocuklarınızı günlük derslerine mütesaviyen çalışmağa teşvik ediniz. Onlar sizin olduğu kadar bizimdir de ve hep beraberce de aziz vatanımızın ve Cumhuriyetin malıyız. Onun var olması ise millî bünyemizi kuvvetlendirmek yani ayrı ayrı kuvvetli ve yetişkin olmamızla mümkündür.

Kutlulamakta olduğumuz bu mutlu günde vazifelerimizi düşünürken çocuk üzerindeki müşterek vazifelerimizi de ders yılı başı dolayısıyla beraberce hatırlamayı millî bir borç bilelim.

OĞLUM BENDEN İYİ, OKUR İYİ YAZAR

F. A.

Arkadaşımız Bedia Dedekorkut'un tarih anlamına dair yazısı bana, başımdan geçen bir hikâyeyi hatırlattı.

Acı bir hakikattir ki talebe velilerin pek çoğu bazı dersleri lüzumsuz bulur ve çocuklarının o derslerden zaif not almalarını bir türlü hazmedemezler.

Türkçe, esefle söyleyelim, bu derslerin başında gelirdi. Bir takım sapık düşüncelerle « Bunlar, Türk çocuğu değil mi, artık konuşmasını damı bilmiyorlar » gibi haksız ve yersiz şikâyetler işitilirdi. Gelelim hikâyeye :

3 yıl önce idi. Oldukça mevki sahibi bir adamın Orta birinci sınıfta bir oğlu vardı. Bu çocuk okulun en tenbel talebelerindendi İki satırlık bir yazıyı dört beş yanlış yapmadan yazamazdı. Konuşmasını hiç beceremezdi; tabiatile bir çok derslerden olduğu gibi Türkçedende zaif not almıştı. İkinci üç aylık notunu da düzeltemedi.

Bu durumdan öfgelenen babadan birgün şöyle bir haber geldi :

« Nasıl olur da oğlum Türkçeden fena not alır ? Nihayet Türkçe dersi, artık bu kadarı da kepezelik. Hem oğlum, benden bin kerre iyi okuyup iyi yazıyor. »

Saçlarını şerefli bir meslekte ağartmış olan bu zatın şu zavallı mantıkına karşı kızmak mı, acımak mı lâzımdı ? Gelen haberciye :

— Söyleyiniz ki eğer kendisi talebem olsaydı sıfır verirdim

Demekten başka çare görmemiştim.

ÇUH GEDİĞİ ve BİR HATİRA

M. CURA

Öğretmen

936 Sonbaharı, Atatürk henüz sağ. Oldukça soğuk ve yaş bir günde Diyarbakırdan sabahleyin kamyonla yola çıktık. Bitlis üzerinden vana geçecegiz Şarkın yağmurları mı sulu, yollarımı yumuşak nedir yağmur başlar başlamaz kamyonun olduğu yerde duruyor. Öğleye yakın Bismil denilen yeni bir kaza merkezine yaklaşırken bundan ötürü telâşettik. Çünkü bir aralık yağmur sepelemeğe başladı.

Bismil bir yıldanberi doğuda son istasyondur. O zamanlar orada demir yolu lâfının ağza alındığı bile yoktu. Diyarbakırdan Siirde kadar yalpa yalpa uzanan tatlı tepelerden birisini dolaşırken kulağıma bir davul ve pek az sonrada bir zurna sesi geldi. Bismile girerken ise çok heyecanlandım. Yolculukta böyle şaşkınlıklara çok raslanır. Biran için Birinciteşrinin 29 unda olduğumuz hatırıma gelmeyiverdi. Dügün sandım. Fakat her taraf o kadar bayrak dolu ve halk o kadar coşkuni diki, bizim golflara benzer uzun, büzmeli donlar geymiş sağlam doğu gençleri halka halka birbirlerinin kollarından yapışmış hora tepiyor. Düz damlar ve seyre elverişli her yer insan dolu. Bizim varışımız galabalığa bir şey eklemiş olmadı. Hem biraz ayaklarımızın uyuşukluğunu gidermek hemde karın duyurmak için küçük kasabanın biricik köftecisini şöförümüzün delâletile bula bildik.

Köfteci aynı yol veya meydan üzerinde idi. Dükkânı önüne asılmış çifte bayraklara başımız dokunarak girdik. Zurnacının kemikleri zangırtadan kes-

kin havası nerede ise bize daracak dükkânda hora teptirecek. Ellerimiz ve uyuşmuş ayaklarımız ister istemez vurguya tempo tutuyor. Asıl söylemek istediğim şu mesele : yemek yerken şöför anlattı; eskiden oralarda kamyon sürmek şöyle dursun bir tabur askerle bile korkusuz gezilmezmiş. Bu tepelerde, diyordu, ta çölemeriğe kadar eşkiyalar hüküm sürerdi. Fakat kimdir, nerededir belli olmazdı. Zabtiye çavuşları aşiret köylerinde kuzu pışırırken bu yollarda kıtır kıtır adam kesilirdi. Şimdi ise gece gündüz demeyiz, meki neye atladık mı ver elini Bitlis, Van ..

Hakikatan o yollarda ben ondan sonra daha yıllarca dolaşım. Ne karşıma çıkan oldu, ne yolumu kesen. Doğuda bir söz vardır, « Cumhuriyat Çuh gediğini geçti » derler. Bu gedik Van vilâyeti dahilindedir. Çuh gediği yani boğazı ötesindeki aşiretler ve köyler şimdiye kadar ne Osmanlı ne İran, ne de hiç bir Devlete vergi ve asker vermezlermiş. Lâkin Cumhuriyet kuruldu kurulalı oranın da gençleri bir Konyalı, bir Ankaralı gibi cephanelikte nöbet tutuyor; çavuş kursunda nişan takıyor.

Vanda iken Alâettin isminde tahsildar bir komşum vardı. Çuh gediğinden ötesi onun bölkesi idi. Ona bazen pencereden seslenirdim :

— Alo, Çuh gediğini geçtin mi?

O da bana latife olsun diye şöyle cevap verirdi :

— Ben Cumhuriyet miyim yahu !.

CUMHURİYET İNKILÂBIMIZ

Ihsan ÖZGEN

Dr.

OSMANLI imparatorluğu zayıflığının, düşkünlüğünün son devrelerinde bulunduğu, yok olmaya iyice yüz tuttuğu zamanlarda kurtuluş çaresi olarak bazı tedbirlere baş vurmaya zorunda kalmıştı. Devleti kurtarmak için her şeyden önce kuvvetli, muntazam, tam disiplinli bir orduya ihtiyaç olduğu anlaşılmıştı. İkinci Mahmut bunun için yenicevherleri kaldırdı.

Bir taraftan da Çarlık Rusyası Osmanlı devletini her yönden boyun-duruğu altına alıyor, ülkeyi kendine mal etmeğe çalışıyordu. Tarihin malı olan, herkesin bildiği, bu vakaları sıralamaya lüzum yoktur. Şu kadar söylemek kâfidir. Geniş, çok geniş bir ülkeye hükümdarlık yapmak davasında bulunan «Saltanatı seniye», «Devlet aliyei Osmaniye» her türlü teşkilâtta, tesisattan mahrumdu. İdarede esas din, şeriat, örf ve âdet idi. Dünya işleri din hükümleriyle yürütülmek isteniyordu.

Bunun çıkmaz bir yol olduğunu ilk defa kavrayan Osmanlı devletinin kudretli Sadrazamlarından Mustafa Reşit paşa avrupalılaşmaya artık mutlak bir mecburiyet duydu. Kendi gibi düşünen arkadaşlarıyla birleşerek bunu Padişaha anlattı. Ve işe başladı. Bu işin sonunda yine hep bildiğimiz şu meşhur «Tanzimat hattı» meydana geldi. 3. İkinci teşrin 1839 da Gülhanede okunan bu

hat Padişah ağzından bir çok yenilikler vadediyordu. Devleti kurtarmak için suç işliyeceklerin de hatır ve gönula, zaman ve mevkie bakılmaksızın, suçlarının derecelerine göre cezalandırılmaları için kanunlar tanzimini bile ileri süren bu hat icra bakımından devlet müessesesinin muhtaç olduğu değişiklikler, yeniliklerden hemen hiç bir şey yapamadı. Her şey vait halinde kaldı.

Bu hal yani devletin bucalaması, o zamanki tabir ve ifade ile Avrupa devletlerinin muvazenesi esasının hükümü altında Osmanlı imparatorluğu hemen bir korkuluk halinde 23 Temmuz 1908 inkılûbına, meşrutiyetin ilânına kadar sürdü.

Meşrutiyet inkılâbı kendinden beklenen ekonomik, endüstriyel, kültürel kudreti gösteremedi. Siyasi rûştünü tanıyamadı ve tanıtamadı. Kılık kıyafet değiştirir gibi sadrazam değiştirdi. Sadrazam değişmesi o zaman devletin siyasal ibresinin şu veya bu devlete, o devletin siyasetine uymak demekti.

On yıl süren bu ne olduğu belirsiz siyaset, ehliyetsiz devlet idaresi sonun da milki de yabancılarla işgal ve istilâ ettirdi.

İstiklâl savaşı başladığı zaman elde kamasız toplar, cephanesiz tüfekler vardı. Para yoktu. Askerin yiyeceği,

giyeceği yoktu. İstiklâl savaşı yalnız milli iman, yaşamak muvaffak olmak azmi sayesinde her yoğun var ederek başarıla bitti. Ve 29. İlkteşrin 1923 de Cumhuriyet ilân olundu.

Bugün 19. uncu dönüm yılını ulusal şereflerin, hür ve mustakil yaşama zevkinin haklı taşkınlığı altında kutluyoruz. Bu zevkte, bu şerefte çok haklıyız. Çünkü 19 yıl bir devlet için çok genç yaşıdır. Öyle olduğu halde bu ondokuz yaşın başardıkları pek çoktur. Milli gururu da bir tarafa bırakarak taraf-sızlıkla şöyle bir düşünsek yapılanlar, yapılmakta olanlar bizi de hayretlere düşürür. Hür ve mustakil yaşamak, için başkalarına muhtaç olmadan yaşamak için devletin, milletin muhtaç olduğu neler varsa onlar hep düzenlenmiş, düzenlenenler de ya başarılmış veya başarılmak üzere bulunmuştur. Demir yolları, çeşitli fabrikalar, okullar, türlü maden işletmeleri, hepimizin görüp bildiğimiz için saymasına lüzum olmayan pek çok şeyler Cumhuriyet İnkılâp ve idaresinin yarattığı işlerdir. Altı yüz yıllık Osmanlı imparatorluğunun yapmadığı, yapmakta aciz kaldığı şeyler.

Bugün bunların yanında daha mühimleri de vardır. Bütün dünyanın parmak ısırdığı, dünya tarihinin şanlı yazdığı istiklâl savaşı ve neticesinden sonra yine onların hayret ve takdirle karşıladığı bu şeyler inkılâbın özünün kavranması, o özü kavrayan işlerin yapılmasında ruhlarda inkılâp.

Meşrutiyetin de yapamadığı din ve dünya işlerini Cumhuriyet ayırmıştır. Din vicdanlarda yatar. İdareye parmağını soktuğu zaman kargaşalık başlar. Arap harfleriyle bir yılda bellene-miyen alfabe şimdi bir haftada öğre-

niliyor. Muhammediyeyi okuyamıyan köylü şimdi kiraati de okuyor, gazete-yi de elinden düşürmüyor. Artık Türk Avrupalı nazarında başı küllahlı, beli yatağanlı bir barbar olmaktan çıkmıştır. Batı millet ve devletleri onu takdirle, hürmetle selâmlıyor.

Cumhuriyetin bu muvaffak oluşunun sebepleri basittir. Her rejim kendi ideolijisine göre müesseseler yapmak mecburiyetindedir ve her inkılâbın yaşaması için ihtilâl lâzımdır. Biz müesseselerde bunu yaptık. Eski ve köhne işe yaramıyanları attık. Meşrutiyet gibi devralmadık. Veya az, belirsiz değişiklik yaparak bırakmadık. Meselâ medreseye hendese, coğrafya koyarak Türk kültürünün eski şerefine erişile-miyeceğini derhal bildik ve medreseyi yaktık. Zamanın icap ettirdiği ünüversiteyi kurduk. Orta çağın hazmedebileceği geri kıyafeti, şalvarı, püsküllü fesi attık. Bağdaş kurup oturmakla medeni insanlık zümresine karışılami-yacağını biliyoruz. Başka milletler böyle kalanları çiğneyip geçiyorlar.

Dünya hiç bir yerde ne bir serap, ne bir cennettir. Her yerde eksiklikler vardır. Tekâmülsüz hayat ölümlüktür. Bizim de eksiklerimiz çoktur. Ancak 19 yılın içine bu kadar sığabilirdi. Bugün ekmeği pahalı yiyorsak, geçin-me sıkıntısı çekiyorsak kanımızdan bir damla kaybetmiş değiliz. Bu ise şükranı ödenemeyecek bir kazançtır.

Bunlar ne İsavari yükseliş, ne Musa kâri bir mucizedir. Bunlar tarihinde efsaneleri susturan destanlar saklıyan Türklüğün inan ve imanından doğmuştur. Her Türkün Cumhuriyetiyle, inkılâbiyle övünmekte, onu sevmekte korumakta yerden göğe kadar hakkı yok mu?

KAVAL SESİNDEKİ HIÇKIRIK

NEZİHE ULUSOY

BEN onu, ilk defa sisli bir havada, köyün yolunu tırmanırken görmüştüm. Hafif, hafif yağmur çiseliyordu. Yerde kaypak bir ıslaklık vardı, hiç bir tarafta ses yoktu.

Sis, uzun yollarıyla bütün köyü, karşı yamaçları sarmış, kıskanç bir aşkın sevgilisini gizliyişi gibi hiç bir tarafını göstermek istemiyor. Önüm toprak, karşımda bir yığın sis...

Her taraf uyumuş, yalnız ara sıra dalgaların homurdanışları, kesik, kesik köpek havlamaları duyuluyor.

Bu ağır sessizlik içinde dalgın ve yorgun köy yolunu tırmanıyordum, birden yanık, içli bir kaval sesiyle ürperdim.

Gözlerim bu sesin ahengine kaydı ve kapıldı. Ne yanık ve ne güzel çalıyordu. Bu ağır hava altında bu ses ruha işliyor ve orayı yıkıyordu. Hislerim irademi kamçılıyarak, beni o sese doğru sürükledi. Yolun sağ tarafındaki bataklık haline gelen tarlayı geçtim ve onu ıslak bir ağacın nasırlı gövdesine yaslanmış kavalımı çalıyor buldum.

Önünde yirmi, otuz kadar cılız keçi ve hemen, hemen aynı sayıda koyun vardı. Hayvanlar, sömürmek, parçalamak ister gibi toprağın cılız otlarına sarılmışlar, karınlarını doyuruyorlar, o da ruhunu...

Beni görmüyordu, bundan istifade

ederek, oracıkta bir taşla çöktüm. O, elindeki kavalına dalmış, seslerle konuşuyor, dertleşiyordu. Ona bakıyordum mütenasip bir vücudu ve güzel bir başı vardı.

Ne kadar çaldı bilmiyorum, gözlerim saatime iliştiği zaman vaktin bir hayli ilerlemiş olduğunu gördüm.

Yavaşça ayağa kalktım ve bu selin güzelliğini düşünerek oradan ayrıldım.

Günler birbirini kovaladı. Onu hiç görmemiş, merak ediyordum. Fakat ismini bilmediğim için kimseye sormuyordum. Fakat ne vakit köye sisli, bir hava çökse, derhal gözümde dimdik boyu ve kavalının yanık sesiyle canlanır, gözlerim bu tablonun güzelliğine dalar sonra kaybederdi.

* * *

Aradan yine uzun günler geçti. Bir akşam üstü bahçede oturuyordum. Karşımdaki meydana ellerinde mısır ekmeği çıplak ayakları ile su birkintileri içinde koşuşan, haykırışan çocukları seyreliyordum.

Birden onun geldiğini gördüm. Meydandaki samanlığın taş duvarına yaslanarak çalmağa başladı. Köy akşamlarının o eşsiz sessizliği içinde, bu ses ağıyor, inliyor, haykırıyordu.

Artık kararımı vermiştim. Muhak-

kak bu sesin derdini anlıyacaktım. Yanına gittiğim zaman ayak sesleriyle irkildi, kavalını bırakarak döndü.

— Çoban ne güzel çalıyorsun, niçin bıraktın? dedim.

Durdu, iri siyah gözlerini gözlerime çevirdi, bir müddet baktı, sonra yutkunup gülümsedi. Bu bakışta acı, keder, hayatın hiçliği okunuyordu. Ortalığı yine derin bir sessizlik kapladı.

Ben sualimi yine tekrarlayınca, başını kaldırdı.

— Aba, ben çalmıyomki, ağıyom dedi.

Neden? diye sordum. O vakit gözlerinde ümitsiz bir ışık belirdi. Başını az ilerdeki basık bir evin pencerelerine çevirerek.

— Onuda ağlatmak istiyom.

— Orada yavuklun mu var? diye sordum.

— Ya... dedi. Yutkundum, sonra söylediği sözlerden pişman olmuş gibi başını öbür tarafa çevirdi.

— O da seni seviyor mu?

— Sevmiş ne çıkar, çoban Aliye, Benli Ayşeyi verirler mi?...

— Niçin vermesinler Ali, mademki o da seni seviyor.

Dudaklarından, acı bir gülümseme kırıldı. Minnet ve sevgiyle yüzüme baktı. Dudaklarından şu sözler döküldü.

— Aba nideceksin benim derdimi. Anası «kızına altı beşli takmadan satmam, çoban Ali ürüsün dursun, Mehmet ağanın samanlığında yatmaktan omuzları çürüyo, ben kızımı ateşe atar mıyım, benim Ayşem konaklara gelin

gidecek» diyo...

Bu sözler Alinin dudaklarından zehir gibi aktı. Gözleri bulutlandı, acı ve hırs karışık bir hisle kavalına sarıldı. Bütün ruhu bu sesle birleşti, bu seste inledi...

Artık ne beni nede halâ haykırarak koşan çocukları, hiç kimseyi görmüyor, sade hiçkırıyordu.

Karşısında Ayşenin hayali varmış gibi gülümsüyor, gözleri bu hayale takılmış, ruhu aşkını anlatmak için inliyor, çırpınıyordu. Ben akşamın koyu gölgesiyle esmerleşen dağlarda bu sesin aksedişine, dalgaların beyaz köpüklerine karışarak iniledeyişine, sisleri delmek ister gibi gidişine kapılmış, sesin engin ahengine dalmıştım.

O, Ayşesini ne içten seviyor, nasıl arıyordu...

O gün, onu büyük aşkı için bestelediği seslerle konuşuyor bıraktım.

* * *

Artık kış iyice kendini göstermişti, mor dağlar, karşıki yamaçlar, pamuk yorganlarına bürünmüştü.

Karadeniz, azmış sahili koynuna almak ister gibi çırpınıyor, beyaz köpükler gümüş rengini alan göğe yetişmek için havalanıyorlardı.

Herkas ocağının başında idi. Dışarlarda kimse yoktu.

Böyle bir günde çocuklardan biri beni Benli Ayşenin düğününe davet etti. Birden irkildim, acaba diyordum. acaba çoban Aliye mi?... Ah öyle olsa ne kadar sevinecektim.

Çocuk bu telâşına şaşı yüzüme bakakaldı.

Hemen kendimi toplayarak.

— Çoban Aliye değil mi? deyince çocuğun şaşkınlığı büsbütün arttı.

— Ne çobanı öğretmen, muhtarın oğlu Bıyksız Hasanla evleniyor. Diye rek yanımdan uzaklaştı.

Onu, düşünüyordum nasıl dayanacaktı, Benli Ayşesini başkasına nasıl bırakacaktı. O gün hep onu ve sesini bekledim fakat görünmedi. Akşam üzeri eşeğini ite, ite suya giden Ayşe ablaya bu haberi sorunca, feracesinin eteğiyle burnunu silip nasırlı ellerini kalçasına dayıyarak gerile, gerile.

— A kızım, senin de dünyadan haberin yokmuş.

Tatlısı bilek pişti. Yarım davullar geliyor. Köyümüz iyi bir düğün görece, her yer gümbürdeyecek.

Muhtar zengin ... varsın beş davul getirsin neyi eksilir.

Dudaklarını ıslatarak ve başını iki yana sallıyarak devam etti.

— Emme Ayşe de güzel kız hah... o saçlar bölük, bölük omuzlar dan aşağı, o boy, bos... ne dersin kahlenin gözü başkasında «Ben bıyiksıza gitmem diyo tepiniyo. Gençlik delilik a kızım, hiç insan zengin kısmeti tepip çobana gider mi? Emme, anası akıllı karı. «Sen tepin dur, ben sözü kestim gitti». Diyor. Doğru laf o da yaptıklarına utanacak emme zaman var. Hazırlanda seni davula götürüyüm.

Sonra kaybolan eşeğinin arkasından yarım terliklerini sürüye, sürüye koştı. Ben susmuş bir şey söylemiyordum. Sanki dilim tutulmuştu.

Ertesi gün davul sesleriyle uyandım. Köy inliyordu.

Kız çocuklar bayramlık elbiselerini giymişler, kınalı parmaklarını şıkırdatıyorlar, köy meydanında delikanlılar zeybek oynuyorlardı. Akşam üzeri gelinin yanındaydım.

Pembe uzun esvap. güzel boyunu bir kat daha güzelleştirmişti. Kumral saçlarını iki kalın örgüyle omuzundan salıvermişler, gür kirpikli elâ gözleri mahcup ve mahzun önüne bakıyordu.

Pembe yanağının ortasındaki bütün köy delikanlılarını titreten beni, ona daha çok güzelleştiriyordu. Ben bu güzelliğe dalmış düşünüyordum. Birden bir kaval sesi duyuldu. Ayşenin pembe yanakları daha koyulaştı, gözleri süzöldü uzaklara daldı. Ruhu o sese gömüldü sanki onu içmek istiyordu.

Sonra birden ümitsiz başı tekrar öne düştü. Herkesin bihaber olduğu bu sesteki acı hıçkırıkları Ayşe ve ben ne iyi biliyorduk. Ali kaybolan aşkı için seslerle kana kana ağlıyor, bu hıçkırıkları vefasız sevgilisine duyurmak, onu da ağlatmak istiyordu.

Aradan bir kaç gün geçmişti. Herkes yine günlük telaşına dönmüştü. Karlı, dondurucu rüzgarlı bir gündü.

Birden gözlerim sürüsünün arkasında ilerleyen Aliyle karşılaştı. Sırtında ekmek torbası, bir elinde kalın bir sopa diğer elinde çok sevdiği kavalı vardı.

Bir aralık kederli gözlerle, okula doğru baktı, baktı, sonra ağır, ağır yorgun adımlarla uzaklaşıp kayboldu.

Akşam üzeri köyde bir değişiklik vardı.

Bazıları aşağı, yukarı koşuyorlar, heyecanlı, heyecanlı bir şeyler anlatıyorlardı. Merak etmiş kapının yanına çıkmıştım. Mehmet ağa kısık sesiyle karşıki evdeki ihtiyara seslendi.

— Salih ağa sizin sürü geldi mi?

Salih ağa başıyla hayır işareti yapınca, Mehmet ağa büsbütün heyecanlanarak.

— Ne oldu yahu, neredeyse göz gözü görmeyecek hiç böyle yaptığı da yoktu.

Salih ağa pervasız.

— Ali kimbilir yine hangi kıyıda uyuya kalmıştır.

Mehmet ağa topal ayağını sürük-lüyerek.

— Doğru... diye uzaklaştı.

Acı bir şüpheyle içim sızladı. Fakat bu hissi kablelvuku inanmak istemiyor; teselli bulacak düşüncelere dalıyordum. Sabahleyin süt getiren Emine teyze kızarmış gözleriyle acı, acı yü-züme bakarak :

— Kızım haberin var mı? Bizim Ali dağda donmuş dedi... Birden yıldırımla vurulmuşa döndüm, donup kalmıştım.

Kadın önüne bakıp içini çekerek :

— Üstelik bizim yirmi baş koyunda gitti. Geç vakte kadar kırdı kalınır mı? Çoban akli işte..

Ben titreyerek kekeledim.

— Kim gördü.. diye.

— Bizimki dün gün doğmadan merak edip dağa gitti, dere kenarında görmüş, kaskatı imiş, bir elinde sımsıkı kavalını tutuyormuş.

O zaman gözlerim dumanlandı hıçkırmağa başladım. «Zavallı Ali diyordum kimse senin o eşsiz derdini bilmiyor, çok sevdiğin kırlara gidecek yanık ruhunla son defa inledin, ağladın, hıçkırdın kaybolan aşkıma yandın ve sonra onu uzak dünyalarda görmek arzusuyla sonsuz uykuna daldın.

Ne yazık, kavalının sesindeki hıçkırığı Ayşe ve benden başka kimseye duyuramadın...

Kitaplar :

Herodot tarihi

Şerhli terceme

Georg Rawlinson'un İngilizce tercemesinden Türkçeye çeviren;
Ömer Rıza Doğrul, Cilt 1,
4 kitap, 476 Sayfa, Kanaat kitapevi,
1941 Tan matbaası, İstanbul 300 Kş.

Herodot ismini işitmiyen hemen hiç bir kimse yoktur. Münevverler, yarı tahsilliler, ilk tahsili bitiren herkes Herodotu da yazdığı tarihin ehemmiyetinde ona tarihçiler babası denildiğini de hatta Anadolu'da Halkarnas (Bodrum) da doğduğunu da bilirler. Fakat hiç bir Türk —eğer Türkçeden başka bir dil bilmiyorsa Herodotun tarihini görmemiştir. Çünkü Türkçeye her nedense tercüme edilmemiştir. Bu kadar çok şöhreti olan bir eserin Türkçeye çevrilmemiş olması cidden garip ve hakikatan bir noksanlık idi. İşte bunun içindir ki bu noksanlığın kapanmak üzere bulunduğunu görmekle mütaleadan hoşlanan insanlar bu eserin Türkçeye tercüme ve neşredilme havadisini muhakkak birbirlerine söyliyerek müjdelemişlerdir.

Herodottan mektep tarihleri bahseder, umumî tarihlerimizde bazı parçaları nakledilir. Fakat yalnız Türkçe okuyup yazan herkes onu bizzat okuyup tetkike imkân bulamazdı. Şimdi eser tercüme edilmiş ve ilk cildi neş

edilmiştir. Geri kalan bir kısımda diğer bir cild halinde intişar edecektir. Artık onu bizzat okuyup tetkik etmek mümkün olacaktır. Bu itibarla mütercimde tabide ne kadar öğülse yeridir, lâyıktır

Kanaat kitaphanesi bir çok kıymetli eserler tab ve neşrederek irfan kütüphanemize pek çok hizmetlerde bulunmuş bir kütüphanedir. Onunla iftihar ediyoruz. Ömer Rıza Doğrul'da zannedsem tanımayan hiç bir münevverimiz yoktur. Gerek gazetelerdeki makaleleri gerek tercümeleri ve eserleriyle onun çoktan beri tanınmasına sebep olmuştur.

Ortalığın harp dolayısıyla karışık olan bu devrinde bu eser gibi kıymetli eserler hazırlayıp tabettirmekte ayrıca takdire değer, zira yakacak buhranı, yiyecek buhranı olduğu gibi kâğıd buhranında memleketimizde az çok his edilmiştir. O halde bu buhranlı devirde tab edilecek kitapların itina ile neşredilmesi lâzımgelen kıymetli eserlerle alâkalı ve kazançlı kitaplar olması lâzımgelir. Eğer eser Herodot tarihi gibi cihanşümül bir şöhretide haiz ise bu hususta daha çok titiz olmak lâzımdır sanırım. Fakat tercümesine kavuştuğumuz eseri büyük bir memnuniyet ve hüsnü niyetle açıyoruz. Daha ilk sahifesinde ilk kelime olan (Herodot Rawlinson) sizi şaşırtıyor. Herodoton soy adı Rawlinson mu? yoksa Georg Rawlinson bu eseri İngilizceye çevirdiği için böyle mi şöhret almıştır, diye düşünürsünüz. Okumağa devam ederseniz, ne birinci ve ne de ikincisinin doğru olmadığını anlarsınız. Bu ilk kelimenin (Herodot ve Rawlinson)

olarak yazılması lâzımgelcekken araya bir çizki falan konulmamış olarak böyle yazılmış ve bu kadarcık kusur kadı kızında da bulunur diyerek aldır mazsınız ve okumağa devam edersiniz. Yine ilk sahifede Rawlinsonun 1812 de doğduğunu 1902 senesinde 80 yaşında olduğu halde vefat ettiğini öğrenirsiniz. Lâkin bunu hesaba vurursanız burada bir küçük yanlışlık daha yapıldığını anlarsınız. Öyle ise Rawlinson hakkında şüpheli bir malûmat sahibi oluyorsunuz demektir. Zira eğer verilen rakamlar doğru ise Rawlinsonun 80 değil 90 yaşında öldüğünü söylemek lâzım, yok muhakkak 80 yaşında öldü ise 1902 senesinde değil 1892 senesinde öldü demeniz lâzım, hayır muhakkak 1902 de öldüğünü kabul ederseniz o halde 1812 de değil 1822 senesinde doğmuş olduğunu söylemeniz icabeder. Fakat herhalde en iyisi bunların hiç birisini söylememektir, ki daha ilk sahifede iki yanlışın mevcudiyeti size tab'ın tertip hatalarıyla dolu olması lâzım geleceği hükmünü verdirir.

Lâkin Herodot tarihi pek kıymetli bir eserdir. onun yanlışsız tab edilmesi lâzımgeldiğini düşünürsünüz, o halde dersiniz, bu ilk sahifelerde verilen malûmat, tabedilirken ihmal edilmiştir. İnşallah eser yanlışsızdır ve itina ile basılmıştır diye hüsnü niyetiniz sarsılmadan ve memnuniyetiniz azalmadan okumağa devam edersiniz.

İkinci sahifede, mütercimin bu eseri terceme ettiğinden dolayı duyduğu iftihar ve tabii için de iftiharın daha büyük hissesini ona verdiğini okursunuz. Hayır bu iftihar yalnız bir ve iki

kişinin değil Türk ilim âlemi içindir. En az 900 yıldanberi Anadolu'da müslüman Türk olarak bulunuyoruz. Bu yıllar içinde hiç bir kimse çıkıp ta bunu terceme ederek irfan âlemimize hediye edememişti, şimdi buna nail olduk. Bu eser artık bizimdir. Bizim için tercüme ve tabedilmiştir. Eğer böyle düşünmeseydik tertibinde gördüğümüz hataları arzetmeğe lüzum görmezdik.

Eserin tertibi anlatıldıktan sonra (Herodot ve eseri) hakkında 6 sahifelik bir malûmatı yine 6 sahifelik mufassal bir fihrist takip ediyor, bundan sonra asıl eseri 1 numaralı sahife ile başlıyoruz.

Eserde de maalesef tertip hataları vardır. Fakat bu tertip hataları bereket versin ki azdır ve kolaylıkla anlaşıp düzeltilebilir. Meselâ 36 ncı sahifenin 16 ncı satırında teşöilâti kelimesi şüphesiz teşkilâtı olacaktır.

53 üncü sahifenin 22 inci satırındaki sasgelecekleri kelimesi rasgelecekleri olacaktır.

80 ninci sahifenin 15 inci satırındaki lââyık kelimesi lâıık olacaktır.

92 inci sahifenin 10 uncc satırındaki günlerde günlerde o'acaktır.

97 inci sahifenin 7 inci satırındaki kâhimlerinden kelimesi kâhinlerinden olacaktır.

Bu gibi kelimeleri yazmaya lüzum yoktur ve hakikaten karine ile tasbihi kabildir. Bununla beraber bunlardan bir tanesini daha yazmaktan kendimizi alamıyoruz. Zira

Sahife (153) not (5) satır (3) deki oada kelimesini ovada mı yoksa arada mı tarzında tashih etmenin doğru olabileceğini anlamak güçtür. Şimdiki

halde ikinci cilt intişar etmediğinden yanlışları düzeltemiyoruz. Sonuna ilâve edileceği bildirilen indeks ile birlikte (yanlış — doğru) cetvelinin de ilâve edilmesi şarttır, aksi halde ahlafa, tertip hatası oldukça fazla olan bir Herodot tarihi, bırakılacaktır.

Eserin ekseri sahifelerinde haşiyeler vardır. Bunlar her ilmi kitapta olduğu gibi bir rakamla aşağıya dercedilmektedir. Bu notların rakamları da bazen yanlış gösterilmiştir. 196 ve 208 inci sahifelerdeki (3) numaralı rakamlar gibi...

Sonra bu notların Ravlinson tarafından pek geniş bir tarzda tenkit ve izahı yapıldığını fakat — maalesef — bunların ihzar edildiğini kitabın başına vaz edilen (Herodot ve eseri) kısmından öğreniyoruz. Bu emek sarfedilmişken bunun aslını ve tamamını atıya bırakmak bu işin belki hiç yapılamıyacağını, yapılsa da hiç olmazsa geç meydana getirileceğini zannını vermesi itibarile buna doğrusu pek acındık. Gönül; terceme edilen eserin tamamını istiyor. Mamafih asıl Herodot tarihine sahip olmuş bulunmamız, teessürümüzü hafifletmektedir.

Eserin aslında bazı satırlar atlanmış veya tekrarlanmıştır. Bu da böyle kıymetli bir eserin tercemesi için bir nakisa sayılabilir.

Meselâ 57 inci sahifedeki son satır not diye ayrılan çirginin altına geçmiş, 91 inci sahifedeki not 1 in birinci satırı bitmemiştir. İkinci ve üçüncü satırı ise birbirinin aynidir. 163 üncü sahifenin 7 ve 8 inci satırları da yine birbirinin aynidir; bereket eksiklik yoktur. 174 üncü sahifedeki 9 uncu satır 10 uncu satırın yerine geçecektir. Yani 9 uncu ve 10 uncu satırlar yerlerini değiştirmişlerdir.

Mamafi bütün bunlar kitabın anlaşılmasına bir mani teşkil etmemektedir. Bazı gramer ve sintak hataları ve mana karşılığı da yok değildir. Fakat bunlar 200 sahifede ancak [3] yerde vaki olmuştur.

Bizim için asıl ehemmiyetli bulduğumuz nakise ise ismi hasların her zaman aynı imlâ ile kaydedilmesi de meselâ mukaddimede (Herodot ve eseri) kısmında (sahife VI) İnarus isyanı 202 inci sahifede (not 1) İnoros diye iki defa geçmektedir.

51 inci sahifedeki Labyenetus 49 uncu sahifedeki not 2 de Labyonetus diye geçmekte idi.

53 üncü sahifede Foça'yı Fuça 63 üncü sahifedeki ismen'i haşiyede İsmîn nehri diye görüyoruz.

66 ncı sahifedeki Mano; Monu 67 inci sahifede Gmbria Umbria 74 üncü sahifede Mandene; 75 inci sahifede Mandane suretinde gösterilmiştir. 101 inci sahifedeki Samos 98 inci sahifede Samus olarak gösterilmişti. 101 inci sahifedeki Pogonyuna her halde Pani- onya olacaktır. 107 inci sahifede bundan evvel ve bundan sonraki sahifelerde mütercim aslına hürmet etmeden Lesbos kelimesini Midilli (diğer sahifelerde Chios adasını Sakız suretinde) bizim söylediğimiz ve bildiğimiz tarzda yazmaktadır. Daha evvelki sahifelerde Paktyos diye gördüğümüz kelimeyi 108 inci sahifede Poktyas biçiminde görüyoruz. Tomris 134 üncü sahifede Tomrs, 138 inci sahifede Ural; Aral, Ammon kelimesi 150 inci sahifede Amnon, 160 ncı sahifede bir millet ismi olarak gösterilen Nasamon aynı zamanda Naşamon biçiminde intişar etmişlerdir. 183 üncü sahifenin 2 inci notunda bizim Ebukır veya Ebuhr (Abukır) diyebildiğimiz kelimeyi Abuşir

şeklinde görüyoruz ki bu, kelimenin fransızca telâffuzu olacaktır.

185 inci sahifenin en üstündeki yazı (Papremis ihtifali); metninde hep (Poapremis) diye geçiyor, Aynı sahife de şöyle bir yazı vardır:

« Mısır'lılar mukaddes yerlerde kadınlarla konuşmamayı ve kadınlarla konuştuğuktan sonra » « yıkanmadan mabede girmemeyi dini bir mesele yapmışlardı... » Buradaki konuşmanın mâlûm manada değil de münasebatı cin- siyede bulunmak manasına kullanılmıştır. Bunun böyle olduğunu 10 satır aşağıdaki (çiftleşmektedirler) sözünden anlıyoruz. Aslını bilmiyoruz; fakat burada konuşmak kelimesini kullanmaya ne lüzum vardı. Bizim bu maddenin buraya geçirmekten diğer bir maksadımız da bu âdetin islâmlar arasında da mevcut olduğunu hatırlayarak bu kaidenin menşeiini göstermesi dolayısıle okurların nazarı dikkatini celbetmek ve Herodot tarihinin önemi bir defa daha göstermektir.

Hülâsa eserden 200 sahife kadar bir şey üzerinde gördüklerimizi burada bu eseri okuyanın okumayanın mütercim ve tabiiine bildirmek istedik. Bununla da maksadımız ikinci cildin bu gibi hatalardan uzak tutulmasına çalışılmasını istemektir.

Bu eser Türkçeye terceme edilirken has isimlerinin hiç olmazsa ilk kullanıldığı yerinde Yunan alfabesile aslı, yanında da Lâtin alfabesini kullanan milletlerin yazış şekli dercedilmeli idi. O zaman esere itimadımız daha çok artardı.

Bununla beraber hiç yoktan ise yine böyle bir esere sahip olduğumuzdan dolayı kendi kendimizi tebrik etmeliyiz. Gerek tabii gerek mütercimin emeklerini de küçümseyemeyiz, Kendilerini takdir ve tebrik te bizim için bir borçtur. Kâzım DİLCİMEN

Herodotun Rawlinsonu münasebetile

ÖMER Rıza Doğrul'un Rawlison'dan dilimize çevirdiği Herodot tarihi nin ilk dört kitabı, beni, bu klâsik Yunan müverrihinin eserinin tamamının kısa bir hülâsasını yapmaya sevk etti.

Eserin başlangıcında hepimizin bildiği gibi, Lidya kralı Krazus'un Kurus'a karşı hazırlanmasını anlatmaya başlar. Sonra vaktile, Truva'da başlıyan Avrupa—Asya mücadelesini yenilemekten ibaret olan bu muharebede Krezus mağlup ve Kurus'a teslim oluşuna ve yakılmak tehlikesinden mâbutların yardımıyla kurtularak Kurus'la birlikte İran'a kadar gitmesini hikâye eder.

Bütün Lidya'nın İran boyunduruğuna girmesinden önce, Pers imparatorluğunun menşelerini ve daha sonra Perslerin Asur'u almalarını ve Mısır'a girdiklerini güzel bir üslupla anlatır.

İlk dört kitabı doğu memleketlerinden ve Mısır'dan brhseder. Beşinci kitaba girerken Avrupa—Asya müca- delesi tekrar başlar. Bu mücadele Plata muharebsine kadar devam eder- ki, bu da dokuzuncu kitabın mevzuunu teşkil etmektedir. İkinci kitapta Mısır'ın abideleri ve kitabeleri anlatılmaktadır. Herodot bunları bizzat güzile gördüğünü söylüyor. Ve bilhassa Möris gölünü ve Labranti hayretle anlatıyor. Ömer Rıza Doğrul'un tercemesinden buna ait şu parçayı alıyorum:

« Labranti ziyaret ettim ve tarifi.

min fevkinde gördüm. Çünkü Yunan-
lıların yaptıkları bütün divarlar ve
büyük eserler bir araya getirilerek iç
içe konacak olursa, gerek işçilik ve
masraf bakımından Labrent'e muadil
olamaz. Efes'teki bina, Samos'taki
mâbed de hayreti muciptir. Fakat eh-
ramlar da tarifimin fevkinde ve hiç
şüphe yok ki, Yunanlıların en büyük
eserlerinin çoğuna muadildir. Fakat
Labrent ehrama üstündür.

Kapıları birbirine mütenazır, bir çatı
ile örtülmüş 12 sahanlıktan müteşek-
kildir. Altı kapı şimale, altısı da cenuba
nazırdır. Bütün binayı bir tek divar
çevirmektedir. Her taraftaki odalar iki
türdür. Yarıyı yer altında yarıyı üs-
tündedir, odaları üst üstedir. Bu oda-
ların sayısı üç bindir. 1500 ü altında
1500 ü üstündedir. Yukarı odalardan
kendim geçtim ve bunları gördüm.
Bunlara dair söylediklerim kendi mü-
müşahedeme bağlıdır, altındaki odalara
dair söylediklerim rivayete dayanıyor...

Labrent hayret verici bir eser ol-
duğu halde Möris gölü dediğimiz, ona
yakın eser, daha çok hayret vericidir.
Bunun kutru 3600 statdır. Yani Mısır'ın
bütün sahili boyuncadır. Göl en uzun
istikamette şimalden cenuba uzanmak-
tadır. En derin kısmı 50 kulaçtır. Bu-
nun insan eseri olduğu aşikârdır.
Çünkü tam ortasında iki ehram bulun-
maktadır. Ve bunlar suyun yüzünden
50 kulaç kadar yükseklikte ve her biri
taht üzerinde oturmuş bir heykel ile
tetevvüç etmektedir. Böylece bu iki
ehramın yüksekliği su üzerinde 100
kulaçtır...

Daha sonra Serhas'ın Yunanistana
geçmek için büyük ordusunu nasıl
hazırladığını, buradaki merasimlerin
ve dini ayınların Serhas'ın ruhunda

meydana getirdiği heyecanı yine mü-
verrihin kendi kaleminden çıktığı gibi
aynen alıyorum :

«Serhas, Abydos'a vardığı zaman
bütün ordusunu gözden geçirmek istedi.
Bir tepe üstüne beyaz mermerden
evvelce Abydos'lılara verdiği emir
üzerine bir taht yapıldı. Bu taht üze-
rinde Serhas deniz ve kara kuvvetlerini
seyretti. Serhas Çanakkale buğazının
ve bütün sahilin, Abydos ovalarının
âskerle dolu olduğunu görerek bahtiyar
ve memnun oldu. Fakat biraz sonra da
gözlerinden yaşlar boşandı...»

Bu hikâyelerden sonra muazzam
Pers ordusu Çanakkale buğazını geç-
meye hazırlanıyor. Avrupaya geçmek
için gemilerden iki sal kuruluyor. İşte
müverrih bu geçişi parlak bir tablo
halinde gözlerimizin önüne seriyor :

«İrtesi' gün, güneşin doğmasını
beklediler. Bu esnada köprü'nün üze-
rinde her nevi kokular yakıldı ve yollar
mersin dallarıyla süslendi. Güneş doğar
ken Serhas altın kadehlerle bol bol
şarap içti ve geçmeden önce kendisini
ve ordusunu müşkilâta uğratacak bü-
tün maniaların ortadan kalkması için
güneşe dua etti. Duasını bitirdikten
sonra askerlerin huzurunda kadehini
Çanakkale buğazına attı.

Bu merasimden sonra bütün piyade
ve suvariler bir tarafından ve yük
hayvanlarıyla mekkâreciler de ege de-
nizi tarafından yürümek suretile köprü
geçilmeye başlandı...»

Okumamız ilerledikçe, Pers kralı
Dara'nın Teselyayı geçtikten sonra,
Isparta kralı Leonidos tarafından nasıl
durdurulduğunu öğreniyoruz. Ephialte
isminde hainin birisi Pers'lere buğazı
dolaşmak çaresini öğretiyor. Leonidas
yanındaki 300 Ispartalı ile mukavemet

ediyor ve küt'asının yanında kahraman
ca ölüyor.

Müverrih bu son sahnenin hikâye-
sini yani Termopil dramını şu şekilde
çiziyor :

«Hepsi de öldükleri yere gömüldü-
ler Onların mezarlarının üstünde ölme-
den evvelce mütteliklerine gönderdiği
şu cümle okunuyor :

(4000 Peloponezli bu yerde üç mil-
yon insana karşı döğüştiler.) Bu kitaba
Termopil'de çarpışanların hepsini ha-
tırlatmakla beraber, bilhassa şu kitabe
yalnız Ispartalıları içindi : Yolcu Ispar-
taya git söyle ki biz burada onun ka-
nunlarına itaat etmek için öldük...»

Herodot'un bu eseri 9 kitaptan
ibarettir. Her kitap bir Muse ismile
anılmaktadır. Herodot tarihin babası
denmeye lâyık bir Yunanlıdır. İran—Yu-
nan muharebesini seyettikten sonra
bu hâdisenin üzerinde yaptığı tesirle,
kendinden sonra geleceklere eserile
büyük bir hizmette bulunmuştur. Kita-
bını, sonu büyük bir facia ile biten
4—5 muharebeye hasretmeyip, iyi
malûmat verebilmek için Pers impa-
torluğu ve Yunan dünyasını tafsilâtile
anlatmıştır.

Onun tarihi, zamanının bütün tarih
ve coğrafya bilgisinin hülâsası olmakla
beraber, muayyen bir fikir etrafında
toplanan bir epopedir. O, kitabındaki
tasvirleri yapmak için bir çok memle-
ketlere seyahet etmiştir. Tabiatile bu
günkü tarih ilminin belli başlı esası
olan ciddi bir tenkidi burada bulamı-
yacağız. Herodotu anlamak için örnek-
ler verdiğimiz eserini okumak lâzım-
dır. Bizim burada yaptığımız şey yalnız
tarih ve edebiyat kitaplarında ismini
görüp geçtiğimiz bu müverrihin üzerin-
de durulacağını hatırlatmaktan ibarettir.

Ö. ORHON

Dergiler

Ülkü, Millî Kültür Dergisi

Ülkü, gittikçe her sayısında bir
başalık göstermektedir. 1. B. Teşrin
sayısının kaynağı Ercüment Kalmık'ın
sepetli kadın resmi ile süslenmişti.
Her zaman olduğu gibi olgun yazılar
ve güzel şiirlerle doludur. Ahmet Kutsi
Tecer'in türkçede yeni gelişmeler baş-
lıklı nefis konuşması başta geliyor.
Türkçenin son yıllarda edebi gelişimini
belirten yazıcı sözlerini şöyle bitiriyor :
«Bu eser, Atatürk ve İnönü ile
ortaya konulan ve konulmakta olan
Türk İnkılâbı dediğimiz millî başarılar-
dan birisidir ve bu başarı bize dostoğ-
ru medeniyet âleminin göbeğine
ulaştıracaktır. Büyük milletimize lâyık
olan da budur.»

Diğer vilâyetlerimizde çıkan Halk-
evi dergilerinin ağabeyi olan Ülkü en
önde köye ve halka doğru koşuyor.
Yarının Ülkülerini onu sayfelerinde
görmek ve ilham almak için her çıka-
cak sayısını sabırsızlıkla beklemeliyiz.

YURT VE DÜNYA

Eylül de 18 inci sayısını çıkaran
yurt ve dünya sessiz sedasız yoluna
devam etmektedir.

İlim alanında birer kıymet olan
sahip ve yazarları daha çok köy ve
köylü meselelerine iğilmişler, Halk
Edebiyatına bağlanmışlardır. Zaten bü-
tün davamızda bu değil midir?

Bu sayıda pertev N. Boratay'ın
dilimizin gelişmesi. Hüseyin Avninin
şehre doğru, Enver Berkes'in yurdu-
muzda sulama işleri gibi kıymetli ya-
zılar vardır.

Okuyucularımıza sağlık veririz.

İNAN :

Trabzon Halkevi Kültür Dergisi iki ayda bir çıkar, yeni seri sayı : 2 Ağustos 1942.

Trabzon ve Samsun Karadeniz kıyısında iki mühim merkezdir. Bu iki şehir her bakımdan birbirine yakındır.

Onun için Trabzon Halketi tarafından çıkarılan İnan dergisini büyük bir ilgi ile karşılamamız tabiidir.

Cesaretle söyleyelim ki İnan inançlı gençliğin inanlarını aksettirmek gibi büyük bir vazifeyi yüklenmiştir. Vasıtalari ve kudreti dahilinde bu işi başarmaya çalıştığı şüphesizdir.

İnan'ın bu sayısında kıymetli yazılar vardır. Abtullah Günel'in "kendimizden olmak" başlıklı yazısı dikkatle okunmalıdır. Kendimizden olmanın önemi belirten yazıcı yazısını şöyle bitiriyor :

"İnsanı zevk ve gururun erişilmez mertebesini, mensup olduğumuz cemiyetin ilâhı yükselişinde bir nefes bir zerre olup ebediyetlere doğru ulaşmak sırrına ermektir. İçinde eriyeceğimiz yüksek maneviyet budur. Yalnız maddenin sefil bir zerresi gibi, sonunda toprağa katılmaktan kurtulmak, yükseltilecek millî ve kutsal Türkiye yoluna benliğimizi vakfetmekle mümkündür. Bu yolda giderken durumumuz, ne taassubu kırılmaz çemberi, ne de toleransın hudutsuz laubaliliği içinde olmalı. Her yerde, her şeyimizle kendimizden olmak : Bunun için yabancı diyarlardan dönen gençlerimizden de o yerlerin zevklerini, çalmalarını, jestlerini ve mukallitliğini değil, ancak teknik ve marifetlerini istiyoruz".

Kemal Yanbeg'in "Bir rüya alemi" ve başka değerli yazıları bulunan İnanı herkese sağlık veririz.

DİKMEN :

Onbeş günlük Edebiyat, fikir ve sanat mecmuası.

Dikmen Çankaya'nın yanında bir semtin adıdır. Çankaya adı ile İnkılâp yanyana yürür. Kafa birliği, gönül birliği yapan gençler Dikmen'de toplanıyor ve Çankayadan ilham alıyorlar.

Bu izah gençlerindir ve güzel bir buluştur. Kalemelerini genç Türkiye'nin hizmetine vermiş olan genç yazıcılarımızın biraz atak olduklarını söylersek belki kızacaklar. Hiç kızmazsınlar. Gençlikle ataklık at başı gider. O halde bu bir kusur değildir.

Her sayıda resimleri ile kendilerine okuyucularına tanıtan Dikmenciler arasında bir çok kıymetler olduğu şüphesizdir.

1. B. Teşrin, 21 sayılı Dikmene göz gezdirilirse onların nasıl bir aşkla çalıştığı görülür.

Bir intihale dair başlıklı yazı bizde ötedenberi dert olan bir konuya dokunmaktadır. Yana yakıla anlatılan vak'a ibret vericidir. Şu Oğuz Özdeş denilen (muharir, şair, romancı!) nın intihallerini bilmeyen kalmadığı halâ yazabilmesine şaşıyoruz. Aziz Dikmencilerden rica ederiz, bu şairi bütün çıplaklığı ile örnekler vererek teşhir etsinler.

Ziya İlhan'ın şair portreleri ilerde Edebiyat tarihçileri için birer kaynak olacaktır. Yalnız genç arkadaşlarımızın biraz daha bitaraf olması lâzımdır. Güzel bir anlatıyla gözlerimizin önüne serdiği şairleri bulutlar arasından yere indirirse daha iyi olur.

Bize çok şeyler vadeden Sefer Aytekin'in hilâfelerini övmeğe lüzum görmüyoruz. Yerimizde müsait değildir. Samsunluların iyi tanıdığı bu gençten ayrıca bahsedeceğiz.

Bütün Dikmencilere muvaffakiyetler dilerken, gençlerimize bu dergiyi okumalarını tavsiye ederiz.

HALKEVİ HABERLERİ :

30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle temsil şubesi saat 16 da radyofonik temsil olarak (İstiklâl) piyesini oynamıştır. Aynı gün yüksek tahsil talebelerinden Rahmi Drama bir konferans vermiştir.

Yine temsil şubesinin 31 Ağustos pazartesi günü Zafer Bayramı şerefine hazırlanmış olduğu (İnsan sarrafı) adlı bir komedi temsil edilmiştir.

Neşriyat kolu tarafından partiden celbedilen İngilizce ve Türkçe filimler müteaddit defalar gösterildiği gibi Havza ve Çarşamba kazalarımıza da gönderilmiştir.

Yazlık kurları nihayet bulan İngilizce kurları kışlık faaliyetine 7 Eylülde başlamıştır.

ULUDAĞ :

Bursa Halkevi Dergisi

Haziran - Temmuz sayısı elimize geçen Uludağ, Halkevi dergilerinin en iyilerinden biri olmağa hak kazanmıştır. Daha çok mahalli yazılara önem verilmektedir. Muhitinin ihtiyaçlarını karşılamaktadır ön safta gelmektedir. Her sayısını muntazaman alabilirsek daha iyi inceleyeceğimizi umarız.

RADYO :

Radyonun 15. B. Teşrin sayısı her zaman olduğu gibi bir çok resimler ve iyi yazılarla çıkmıştır.

Eğer Radyo evinin nasıl çalıştığını size hitap edenlerin kimler olduğunu öğrenmek isterseniz derhal bir «Radyo» alınız. Radyo ayınız deyince gözünüzde büyümesin. Radyo dergisini almanızı, daha doğrusu okumanızı tavsiye ettik.

Hukukçu üyelerimizden Hüsametdin Atlı 12 Eylül cumartesi günü Halkevi hoparlöründe (Halk Edebiyatı) adlı bir konferans vermiştir.

İlk okul öğretmenlerinden Orhan Çaplı Halkevi hoparlöründe (Çocukta tembellik, sebepleri ve terbiye çareleri) ve (Çocukta yalancılık sebepleri ve terbiye çareleri) adlı iki konferans vermiştir.

26 Eylül dil bayramı münasebetiyle saat 20,45 te bir tören yapılmış ve bu törende üç hatip söz söylemiş ve bir çok halk şiirleri okumuştur.

Evimiz sosyal yardım şubesi fakirlere yardım edilmek üzere 13 1 inci Teşrin salı günü samimi bir hava içinde geçen bir balo tertip etmiştir.

Şehrimizde oldukça salgın bir hal olan tifoya karşı tedbir olmak üzere halkı aşılamağa davetle herkesin kolayca aşılamaşı temin edilmiştir.

SEÇİM :

Dil ve Edebiyat kolu komitesinden iki Üyenin ayrılması üzerine açılan Üyeliklere Lise Md. Ziya Karamuk ve Türkçe öğretmeni Mehmet Dobada seçilmişlerdir.

SERĞİ :

Ötedenberi Halkevleri güzel sanatların titiz bir koruyucusu ve teşvikcisi olma gelmiştir.

Şehrimiz Halkevi salonunda Lise resim öğretmeni Hayri Engin tarafından bir resim sergisi açılmıştır. Samsunluların bu sergiye büyük ilgi göstereceklerini umarız.

Heyecanlı bir genç olan Hayri Engin'i bu başarısından dolayı tebrik ederiz.

19 MAYIS'A YAZI GÖNDERMEK İSTİYENLERLE BİR KONUŞMA

Duygularını, düşüncelerini yazı halinde söylemek isteyen her yurddaş dergimizin sayfeleri açıktır. Uygun bulunduğu takdirde gönderilen yazıların derhal basılacağı tabiidir. Yalnız sayın arkadaşlarımızdan şu noktalara dikkat etmelerini rica ederiz:

- 1 — Yazılar fazla uzun olmamalı
- 2 — Daima milli ve memleket meselelerini ilgilendiren mevzuları ihtiva etmeli.
- 3 — Dil inkılâbına uygun mümkün olduğu kadar sade bir üslupla yazılmalı ağdalı ifadelerden, uzun cümlelerden kaçınmalı.
- 4 — İmlâ meselesinde şaysilikten kaçınmalı ve imlâ kılâvuzu esas tutulmalı.
- 5 — Daha çok mahallî yazıların tercih edildiği hatırlanmalı.
- 6 — Yazıların mümkünse daktilo ile değilse okunaklı bir yazı ile yazılmasına bilhassa dikkat edilmeli.
- 7 — Yazılar 19 Mayıs neşriyat müdürlüğü adına gönderilmeli.

Bu ricalarımızı sıraladıktan sonra bu vesile ile tarafsızca bir mesele üzerinde durmadan geçemiyeceğiz. Hepimizin Halkevleri ve Halkevi dergileri için temiz dileklerimiz, samimi duygularımız olduğu şüphesizdir. Fakat bazen doğru yoldan ayrıldığımız da oluyor

Mesleğimiz ne olursa olsun, türlü çalışmalarımız arasında Halkevi olarak ta bir takım vazifelerimiz vardır. Halkevi çatısı altında, hiç bir şahıs kaygı götmeden, «bana ne diye» omuz silkmeden çalışabilmek milli olgunluğumuzun bir nişanesidir. Böyle hasbi bir düşünceye eriştiğimiz gün — ister vazife başında faal olarak bulunalım,

ister bulunmayalım — gönüllerimiz aynı heyecanla çarpacaktır. İşlerimizde bir birimizi tamamlama zevkini tattığımız günse duyduğumuz sevinç sonsuz olacaktır.

Memleket heyecanını duyabilmek birbirimize yardım zevkini tadabilmek için muhakkak vazifeye çağrılmayı beklemeye muhtaç değiliz. Yapabileceğimiz hizmetleri çağrılmadan da sunabilmeliyiz. Fakat bu hususta da dikkatli olmalıyız. Ancak, kendimize en uygun, gücümüzün yetebileceği işler için hizmete hazır olduğumuzu söylemeliyiz. Yoksa başımızdan aşkın, kudretimizin dışında bir iş vadetmek ve yahut yapmaya kalkışmak hiç de doğru değildir. Teklif ettiğimiz hizmet red edilebilir.

Böyle hallerde çoğu zaman hislerimize kapılarak reddedilen hizmetimiz dolaylı küsmeye, dedikodu yapmaya kalkışırız. Tabii haksızızdır. Fakat hak sızlığımızı itiraf edemeyiz. Şurada burada söylemeye başlarız.

Nitekim, Halkevimizin 19 Mayıs dergisi için bazı dedikodular işitmekteyiz. Güya inhisar altına alınmış. Tenkit iyi şeydir. Lâkin tenkitle dedikoduyu iyi ayırmalıyız. Yoksa hataya düştüğümüzün farkına varamayız. Herkes fikrinde serbesttir. Derginin iyi ve kötü taraflarını söyleyebilirler. Yalnız, lüzumsuz isnatlar yapmakta bir fayda yoktur.

Dergimizin, tesiri ne olursa olsun, varmak istediği bir amaç vardır. On dan kıl kadar ayrılamayız. Yukarıda da söylediğimiz gibi dergimiz sayfeleri eli kalem tutan yurddaşlara daima açıktır. Yeterki gönderilen yazılar Halkevi dergilerinin ruhuna uygun ve basılma ya lâyık vasıflar taşıyorlar. Bu çeşit yazılar seve seve neşredilecektir.

Neşriyat Müdürü: **Feridun Ankara** — İmtiyaz sahibi: **Atıf Olgaç**
Vilâyet Matbaası — Samsun

